

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Žižková

Islám a islámský fundamentalismus

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:
Doc. Ing. Danics Štefan, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART TIME STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Kateřina Źiřková

Islam and islamic fundamentalism

Prague 2013

The bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. Ing. Danics Štefan, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 7. 3. 2013

Kateřina Žižková

Poděkování

Chtěla bych srdečně poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce panu Doc. Ing. Štefanu Danicsovi, PhD. za odborné vedení, za rady a vždy vřelou pomoc při vedení této práce.

Anotace

Bakalářská práce rozebírá rozdíly mezi islámem a islamismem, neboť islám je druhé nejpočetnější světové náboženství, kdežto islamismus představuje politickou ideologii, která zneužívá islámu k realizaci mocensko-politických cílů. Autorka upozorňuje, že radikální islamisté neváhají k uskutečnění svých cílů použít i politické násilí, tj. terorismus, včetně sebevražedných útoků. Bakalářská práce v neposlední řadě analyzuje příčiny islamofobie v Evropské unii.

Klíčové pojmy

Džihád, islám, islamofobie, islamista, islámský fundamentalismus, Korán, muslim, Prorok, sebevražedný atentátník, terorismus.

Annotation

This bachelor thesis analyzes the differences between Islam and Islamism, while Islam is the second largest world religion, while Islamism is a political ideology that exploits Islam to implement the power-political goals. The author points out that radical islamists do not hesitate to achieve its political goals and to use violence, that is terrorism, including suicide bombings. Bachelor thesis finally analyzes the causes of Islamophobia in the European Union.

Key words

Islam, islam fundamentalism, islamist, islamophobia, jihad, Muslim, Prophet, suicide bomber, terrorism, the Koran.

OBSAH

ÚVOD	8
1 PĚT PILÍŘŮ ISLÁMU	9
1.1 Vyznání	11
1.2 Modlitba	13
1.3 Náboženská daň	16
1.4 Půst.....	18
1.5 Pout' do Mekky	20
2 ISLÁMSKÝ FUNDAMENTALISMUS	23
2.1 Obecné informace	25
2.2 Znaky islámského fundamentalismu	28
2.3 Specifika islámského fundamentalismu	31
2.4 Džihád, jako šestý pilíř islamismu	34
3 NEBEZPEČÍ ISLÁMSKÉHO FUNDAMENTALISMU	37
3.1 Islamistický terorismus	39
3.2 Sebevražedný terorismus	42
3.3 Elektornický džihadismus	46
3.4 Nebezpečí islamofobie	49
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55

ÚVOD

Bakalářská práce Islám a islámský fundamentalismus má jeden nejdůležitější cíl. Seznámit čtenáře s islámem jako náboženstvím a zároveň objasnit rozdíl mezi ním a politickou ideologií - islámským fundamentalismem. Jejím cílem je tedy odradit čtenáře od generalizování muslimů a vůbec všech obyvatel Blízkého a středního východu. Bakalářská práce by měla dovést k poznání, že islám jako náboženství se neslučuje s násilím a muslimové nejsou bezcitní krvelační zabijáci toužící pouze po pokoře všech západních států a jejich obyvatel. Vypracovaný text by nám měl poskytnout dostatečně objektivní informace o problematice na Východě a snad by mohl vést i k pochopení jistého chování islamistů, které považujeme my v západních kulturách za nepřijatelné. V žádném případě tato bakalářská práce činy teroristů a jiných fundamentalistů neomlouvá. Cílem je částečné porozumění této problematice, které by mělo přinést poznání, že věci a události, které se dějí jsou spletitou pavučinou nejrůznějších okolností (historických, sociálních, ekonomických, politických...).

Hlavně v západním světě vznikla u lidí utkvělá představa, že každý muslim je automaticky teroristou nebo je minimálně radikálně založen. Snad to mají na vině hlavně mediální prostředky. Obraz jakéhokoliv teroristického útoku v televizi budí v lidech opodstatněnou nenávist, ale zároveň i strach. Obyvatelé západních kultur nedovedou pochopit příčiny takového chování a nejenom že odsuzují, bojí se, ale také mají sklony zobecňovat. Právě milnou generalizaci, chybné zaměňování pojmů a významů, nepřesnosti či neznalosti v jistých tématech (islám, islámský fundamentalismus, džihád, mučedník, hrdina, Prorok, Korán, a jiné) by tato práce měla odkrýt nebo vysvětlit.

První část práce je věnována islámu jako náboženství. Vysvětluje pět pilířů této víry. Čtenář si může udělat představu o pravidlech islámu, získá základní informace o této víře i věřících. Druhá část práce je pak zaměřena na aktuální celosvětový problém - terorismus. Představuje politickou ideologii islámský fundamentalismus, zaměřuje se na jeho představitele (mučedníky, hrdiny, teroristy, radikalisty a jiné) a také odkrývá problematiku islamofobie a předsudků lidí ze západních kultur. Praktický přínos by práce měla přinést hlavně v poznání elementárních rozdílů mezi vírou a politickými směry, které víry pouze zneužívají. Toto poznání by pak mělo zabránit předsudkům a bezdůvodné nenávisti k islámu a muslimům.

1 PĚT PILÍŘŮ ISLÁMU

Uprostřed naší planety Země najdeme svérázný prostor dotýkající se Evropy na západě a Dálného východu a Tichomoří na východě. Tento prostor lehce rozeznáme na snadno dostupné mapě dvou zemských polokoulí. Zelený prostor na mapě - zelený svět islámu. „Rozkládá se od Gibraltarského průlivu v západní Evropě přes Sarajevo, Istanbul, severní Kavkaz a Kaspické moře až ke kazašským stepím. S počínštnou Asií sousedí v Sínťiangu a prochází Malajsíí.“ (MŮLLER, 2010, s.28) V Africe se dále rozpíná až na jih od Sahary a podél ní pokračuje až ke dvěma Nilům. Bílému a Modrému. Vyhýbá se etiopskému masivu a když dosáhne oceánu na východě Afriky táhne se až do Džibuti přes Zanzibar a na Komorské ostrovy. Přitom ale nesmíme opomenout, že prosakuje i do světa Indie (Müller, 2010).

Z malé hrstky stoupců proroka Muhammada vzešla za necelé století ideologie mocné říše sahající od Saragozy na Západě k Samarkandu na Východě. Někteří muslimové si myslí, že jejich náboženství může být náboženství vítězů. V islámu se střetávají dvě odlišné tváře. Z jedné strany je to náboženský ideál a z druhé strany politická iluze vlády božího zákona. V praxi islámu obě podoby nezřídka splývají (MŮLLER, 2010).

Muslimové pomocí islámu hledali Boha v dějinách. Jejich posvátný spis Korán se pro ně stal svatým zdrojem historického poslání. Počáteční a hlavní povinností muslimů bylo vytvořit spravedlivou společnost, v níž by se jednalo s respektem se všemi členy. Dokonce i s těmi nejslabšími a nejzranitelnějšími. Zkušenost s budováním a životem v takové společnosti je přibližovala božskému, protože muslimové žili v souladu s Boží vůlí. Politické blaho muslimské komunity bylo stěžejním bodem a mělo nejvyšší důležitost. Muslimové vytvořili vlastní rituály, mystiku, filosofii, nauku, posvátné texty, zákony a svatyně jako kdokoliv jiný (Armstrongová, 2008).

O islámu se často tvrdí, že je náboženstvím rovnostářským. Hlavně proto, že s absolutním přesvědčením odmítá společenské systémy a jistou kmenovou diferenciaci mezi lidmi. Podle muslimské tradice pokračoval Prorok už v započatém díle předchozích proroků, ale dlouhý boj mezi monoteismem a polyteismem konečně uzavřel. Muslimové považují Muhammada za pečeť proroků, za posledního z dlouhé řady poslů. Ty Bůh prověřil a teprve poté jim poskytl Knihu zjevení. Mojžíš lidem přinesl Tóru, David Žalmy a Ježíš Evangelia. Muhammad, ten největší ze všech poslů, dal lidem Korán, který všechna předchozí zjevení završil a překonal. Pro muslimy znamená islám jedinou pravou víru, která existuje již od stvoření světa. V tomto smyslu

pak tedy všichni poslové včetně Mojžíše, Adama, Ježíše byli muslimy. Islám také ztělesňuje soubor Božího zákona *šaría*, a soustavu islámské teologie *kalám*. V širším pojetí (které používají hlavně nemuslimové) slouží pojem islám pro označení celé islámské civilizace, jak ji známe z historie i současnosti.

Náboženský život v islámu řídí instituce, které jsou zároveň právními normami. Tyto normy představuje „pět pilířů islámu/víry“. Pět pilířů víry představuje přikázání, která musí muslim dle zákona dodržovat a vykonávat. Stejně tak, jako existuje pět pilířů povinností, existují i skutky, které islám zakazuje, tak zvané hříchy. Takovým hříchem může být například loupež, vražda, zákaz požívání vepřového masa, alkoholu, smilstva a lichvy. Islám také zavrhuje sexuální a finanční přestupky. Všechny tyto zákazy kladou velké důsledky na dnešní společenský a hospodářský život v muslimských zemích (Lewis, 1995).

Mezi pět pilířů islámu patří: vyznání víry (*šaháda*), modlitba (*salát*), náboženská daň (*zakát*), půst (*sawm*) a pouť do Mekky (*hadždž*) (Eliade, 2001).

1.1 Vyznání

Od založení islámské říše (polovina sedmého století) se islám stal na Blízkém východě nejrozšířenějším náboženstvím. V dobytých územích se k němu nejprve hlásili jen arabští vládci a novousedlíci. Původní obyvatelstvo jak v někdejší Persii, tak v byzantských zemích zůstalo věrné své staré víře. Postupem doby (kdy přesně a jak se to stalo, není stále jasné) však začal počet muslimů postupně vzrůstat a dodnes tvoří v převážné části blízkovýchodního území většinu. Jak dokládá tradice chalífa Umar vyhlásil, že ve Svaté zemi (což pro muslimy znamenalo Arábii - domov Prorokův), mohou obyvatelé vyznávat pouze islám, takže křesťané a Židé museli odejít. Toto nařízení se však nevztahovalo na jižní Arábii, kde se křesťanství udrželo několik století a judaismus dodnes.

Islám je arabské slovo. Znamená „odevzdání se“, což muslimové chápou jako odevzdání se do vůle Boží. Muslim je pak člověk, který se odevzdává nebo podrobuje. Dříve mělo slovo muslim také další význam a to „celistvost“. Muslim se tedy na rozdíl od polyteistů zcela odevzdal jednomu bohu a nevyznával jiné. Stal se monoteistou. Podle muslimské tradice Muhammad pokračoval v započatém díle předchozích proroků. Podařilo se mu však jako jedinému dlouhý boj mezi polyteismem a monoteismem definitivně uzavřít. Muslimové ho považují za nejdůležitějšího proroka, za posledního z dlouhé řady poslů, které Bůh pověřil, aby lidem darovali knihu Zjevení. Mojžíš jim přinesl Tóru, David Žalmy a Ježíš Evangelia. Muhammad, největší z nich, jim dal Korán, který všechna předešlá zjevení překonal, ale také završil. Judaismus a křesťanství představovaly podle muslimů v době svého vzniku pravá náboženství. Muhammadovo prorocké působení však dokázalo, že jsou zastaralá. Veškeré pravdy, které knihy Židů a křesťanů obsahovaly, byly vtěleny v jeho poselství. Co Korán nezahrnoval, pravdivé nebylo. Protože předchozí nehodní strážci Písma poselství boží překroutili a zfalšovali. Dnes se slovo „islám“ používá v mnoha různých významech. Pro muslimy znamená jedinou pravou víru, která existuje už od stvoření světa. V tomto smyslu potom tedy Adam, Mojžíš, David, Ježíš a ostatní Boží poslové byli všichni muslimy. Slovo „islám“ běžně označuje fázi konečnou, to je Mohammad a Korán. I tady však nacházíme několik významů. „Islám“ znamená náboženství, jež prorok hlásal prostřednictvím Koránu a svých vlastních příkázání a skutků, které si následující generace předávaly a pak zaznamenávaly. Proto pozdější generace vytvořily systém teologie, práva a zvyklostí, na základě toho, co učil Prorok a co mu bylo připisováno. V tomto smyslu islám ztělesňuje velkolepý soubor Božího zákona, který muslimové nazývají *šarí'a*, a soustavu islámské teologie, která nese název *kalám*. V širším smyslu

pak slovo islám používají především nemuslimové a označuje celou bohatou civilizaci, která se vytvořila pod záštitou muslimské víry (Lewis, 1995).

„*Ašhadu an lá iláha illá 'lláh wa Muhammadan rasúlu 'lláh.*“ (KROPÁČEK, 2011, s. 92) Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží. Toto krátké vyznání řadí islám k monoteistickým náboženstvím a poukazuje na Mohammadovo prorocké poslání, čímž zahrnuje víru ve zjevený Korán. Pokud se chce nevěřící stát muslimem, musí projít šahádu. Termín Šaháda znamená „svědectví“, „dosvědčení“, v moderní arabštině pak také „vysvědčení“ nebo „certifikát“. Ve specifickém náboženském významu pak „vyznání víry“. V současné praxi se šaháda provádí před významným islámským činitelem, jakým je například šejch al-Azharu, muslimský státník nebo místní hodnostář. Šahádu však stačí pronést před dvěma svědky a pořídit úřední zápis. Důležitá je samozřejmě upřímnost a poctivost záměru.

Povinnost vyznávat víru plní příslušník muslimské obce při každodenních modlitbách. Každý muslim v širším smyslu vyznává svou víru také tím, že za ni bojuje a je připraven za ni kdykoliv položit život. V takovém případě je s úctou připomínán jako *šahíd*, mučedník nebo padlý hrdina. V moderní době se uctívým *šahíd* označují všichni, kteří položí život za ušlechtilou věc. Například v národně osvobozenéckém boji. Bohatě strukturovaný obsah víry, k níž se muslim hlásí a kterou v plnosti předpokládá šaháda, není již věcí právní vědy, ale dogmatické teologie (Kropáček, 2011).

1.2 Modlitba

Modlitba, (persky *salát*, turecky *namáz*) představuje hlavní, každodenní povinnost muslima. Je to vlastně jediná závazná podoba islámské bohoslužby. Jedná se o pokorný, čistě bohabojný projev. V žádném případě nejde o prosebnou modlitbu jako například v křesťanství. Závaznou povinnost vůči Bohu je pouze a jedině modlitba *salát*, kterou je třeba vykonávat podle tradice. Bez ohledu na místo a národnost, vždy jen v arabštině. Náležitosti modlitby jsou přísně vázány na každého muslima, který dosáhl dospělosti a je duševně zdravý. Pro nemocné se například počítá se snazší variantou pohybů dle zdravotního stavu, nebo s dočasným prominutím povinnosti za pozdější náhradu po uzdravení.

Modlitba je platná pouze tehdy, pokud jsou splněny jisté podmínky. Mezi ně patří: čistota těla, čistota místa a šatu, náležité odění, zaujetí správného modlitebního směru, znalost modlitebních časů a zbožné předsevzetí. Pojem čistoty znamená, že věřící vykonává modlitbu bez obuvi a jeho šat se pokládá za čistý, pokud nepřišel do kontaktu s ničím poskvřujícím. Místo považované za čisté, je takové, které nebylo poskvřeno a je suché. Modlitbu není třeba konat v mešitě. Je možné modlit se i v bytě, továrně, kanceláři a podobně. V moderní době jsou již tato místa na modlení vybavena. Často muslimové používají koberečky, modláky (*sadždžáda*) v ustálené velikosti klečící postavy. Bývá na nich vyobrazen modlitební výklenek (*mihráb*). K modlení lze použít také rohože nebo čistou látku. Náležitým oděním je míněno zakrytí stydkých míst. Stydké místo u mužů je mezi břichem a koleny. Ženy pak musejí mít zakryté celé tělo, kromě obličeje, rukou a zápěstí. Tímto předpisem je také dána norma, nakolik by žena měla být zahalena před cizími muži. Má mít vždy zakryty vlasy a závoj přes obličej (klasické právní normy závoj nevyžadují a mnoho moderních muslimských autorů tvrdí, že jde pouze o škodlivý zvyk). Důležitou podmínkou při modlení je požadavek být obrácen směrem k Mekce. Muhammad změnil směr modlení asi sedmáct měsíců po pouti z dřívějšího modlení se k Jeruzalému na směr k Mekce. Při cestách mnoho muslimů vozí kompas, aby našli správný modlitební směr. Modlitební časy jsou naznačovány již v Koránu. Ovšem přesná počet denních modliteb a jejich časové rozmístění bylo určeno až za časů pravověrných chalífů.¹ Podle sunnitských právních škol je věřící povinen vykonávat modlitbu pětkrát denně. První je

---

¹ Chalífa stojí v čele chalífátu, což je forma vlády, vyjadřující jednotu muslimů. Instituce chalífátu vznikla po Mohammadově smrti. Chalífát zanikl v roce 1924 Ataturovými reformami. V současnosti je idea chalífátu ožívána radikálními islamisty, kteří volají po jeho obnovení. (ČEJKA, Marek. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. 1.vyd. Brno, 2007. ISBN 978-80-87029-19-0.

modlitba za úsvitu *salát al-fadžr*, v poledne přichází *salát az-zuhr*, odpoledne mezi polednem a západem slunce následuje *salát al-asr*, při západu slunce pak *salát al-maghrib* a v noci po vyhasnutí posledních červánků *salát al-išá*. Čas modlitby je ohraničen od chvíle, kdy nastala její povinnost, až do chvíle, kdy začíná povinnost modlitby následující. Pakliže věřící modlitbu zanedbá, je povinen ji bezpodmínečně nahradit. Počátek modlitby oznamuje muezzin voláním *adhánu*. V současné moderní době je *adhán* vysílán také v televizním a rozhlasovém přenosu. Modlitební časy jsou dle astronomických propočtů sestaveny do kalendářních tabulek. Ty jsou pak běžně k dispozici v mešitách, nebo na trhu. Denní tisk v islámských zemích publikuje pokyny ohledně modlitebních časů každý den.

Voláním v modlitbě se islám odlišuje od ostatních náboženských pospolitostí, jež používají zvony, rohy, dřevěné nástroje a podobně. Prvním muezzinem byl černocho Bilála, který tuto funkci dostal za věrnost od Proroka v Medíně. *Adhán* v historickém pojetí volá muezzin z ochozu na minaretu. Ovšem dnes se často používá moderních ampliánů, nebo nahrávky místo živého, přímého a autentického volání. Volání *adhánu* jistě neodmyslitelně patří ke koloritu měst islámského východu.

Adhán vyvolaný z minaretu se posléze ještě opakuje v mešitě před započítím modlitby. Věřící, kteří se sešli k modlitbě v mešitě se řadí do řad k tváři k Mekce. Muž vpředu, ženy buď vzadu, nebo ve zvláštní části mešity. Kolektivní modlitbu pak řídí muslim, kterému se říká *imám*. Modlitba se skládá ze dvou částí. První část je povinná, tak zvaný *fard*, kdy se modlí všichni společně a část druhá je značena jako zvyklostní sunna, kdy se modlí každý sám za sebe. Modlitba tvoří jednotu tělesných pohybů, ale i duchovního obsahu. Pohybová skladba se skládá ze stání, sklonění s dlaněmi u kolen, opětovného napřímení, padnutí na tvář, posezu klečmo na patách s rukama na stehnech, po němž následuje další padnutí na tvář. Každé modlitbě musí přecházet předsevzetí, kdy věřící vyslovuje záměr vykonat modlitbu a kolik opakování popisované pohybové skladby vykoná. Pokud by se věřící během modlení otočil, promluvil a podobně, ztratila by celá modlitba platnost. Dále pak věřící pronáší formule chvály Boží a recitují Fátihu. Následují libovolné citace z Koránu. Při sklonění věřící opět chvalořečí Bohu. Při následovném vzpřímení pronáší větu: „Bůh slyší toho, kdo ho chválí.“ (KROPÁČEK, 2011, s.100) Následuje pokleknutí a pád na tvář, při níž se věřící dvakrát dotkne čelem země. Při každém sklonění opakuje Alláhu akbar a chvalořečení. V závěrečné fázi modlení věřící opět chválí Boha a připojuje se chvála Muhammada a vyznání víry. Na úplný závěr se věřící obrací ke spoluvěřícím napravo, poté nalevo s

pozdravem „Mír s vámi a milosrdenství Boží.“(KROPÁČEK, 2011, s.100.) Tím končí celá modlitba.

Kromě pěti denních modliteb byly již za Prorokova života častým projevem zbožnosti další, dobrovolné modlitby. Ty souvisely s určitou zvyklostí ráno či večer. Zvláštní význam má modlitba páteční. Je to modlitba společná a účastní se jí povinně všichni dospělí zdraví muži. Páteční modlitba vždy byla a stále zůstává významnou politickou událostí. Tato modlitba se přenáší televizí, a proto političtí představitelé dbají na to, aby se jí zúčastnili.

Modlitba je chápána jako velmi důvěrný rozhovor s Bohem, a proto nesmí být nijak rušen. Je to přístup s velkým úsilím o vnitřní intenzitu prožitku. Tento přístup rozvíjí mystika. Filozofie muslimské modlitby spočívá v tělesné kázni a pokoře. Věřící musí být srdcem i duší očištěni od přání hmotného světa. Modlitba nabírá plného smyslu teprve tehdy, pokud se jí účastní srdce, porozumění, velebící úcta, hluboká vážnost, naděje a pokora. Modlitba odvádí člověka od zlých činů. Ty člověka od Boha odcizují. Pokora vyjádřená právě pádem na tvář, tzv. prostrací, připomíná člověku jeho vlastní konečnost (Kropáček, 2011).

1.3 Náboženská daň

Korán označuje dobrovolnou almužnu jako *sadaqa*. Tento pojem se někdy jak ve zjevených textech, tak ale i u některých právníků významově kryje s pojmem *zakátu*. *Zakát* má být odváděn do státní pokladny. Koránské verše z doby po dobytí Mekky svědčí o nesnázích, se kterými se Muhammad střetával. Jednalo se právě o zdroje pro jeho sociální a politické záměry (Kropáček, 2011).

„A jsou mezi námi někteří, kdož pomlouvají kvůli rozdělování almužny, když z ní něco dostanou, jsou spokojeni, avšak když z ní nedostanou nic, hned jsou rozzlobeni. Kéž jsou spokojeni s tím, co jim Bůh a posel Jeho dali, a necht' řeknou: „Bůh nám postačí a Bůh nám ušetří Svě laskavosti a taktéž i posel Jeho. A my toužíme jen po Bohu!“ Almužny jsou pouze pro chudé a nuzné, pro ty, jež je vybírají, pro ty, jejich srdce se sjednotila, pro otroky a zadlužené, pro boj na cestě Boží a pro toho, kdož po ní kráčí - podle ustanovení Božího, a Bůh je vědoucí, moudrý.“ (KORÁN, 9:58-60)

V Koránu se často píše o potížích při získávání příspěvků. Dokonce v minulosti vznikla i funkce výběrčího. Zjednodušeně se dá říci, že věřící je povinen darovat jako almužnu vše, co mu přebývá. S tím je spjatá i myšlenka, že věřící má v osobním vlastnictví držet pouze tolik, kolik skutečně potřebuje. V islámu, stejně jako v křesťanství se v průběhu staletí objevovala radikální myšlenka, která zavrhovala nejen majetek, ale zvláště pak přepych.

Samotné slovo *zakát* je často historicky nepřesně odvozováno od verbálního kořene vyjadřující čistotu. V tom si můžeme představit očištění od majetku činnou sociální solidaritou. Všech pět pilířů islámu zakotvuje zásady vztahů k Bohu i k sociálnímu chování. Už v Koránu je povinnost modlitby často uváděna v kontextu se *zakátem*. Po Muhammadově smrti se almužna plně přeměnila v daň. Mohl za to rozmach centralizované státní moci chalífátu.

Podle klasického práva je *zakát* odváděn každoročně z určených druhů majetku. Daňový majetek zahrnuje například obilí, hrozny, datle, velbloudy, skot, ovce a kozy (pokud se tato zvířata volně pásala a nebyla používána k práci), dále zlato, stříbro a zboží uskladněné k obchodování. *Zakát* se svěřuje úřadům, případně je i možné ho předat přímo těm, kterým má připadnout. Daňová praxe islámských zemí se často lišila a rozcházela podle místních úprav. Zákonný *zakát* byl často přesahován vysokými daněmi a vymáháním úřadů. Použití *zakátu* se pak velmi rozcházel od ideálu. Tyto metody vykořisťování patřily vždy k rysům orientálního typu feudálního společensko-ekonomického uspořádání. I přes tyto negativní rysy si náboženská daň

uchovala svou tvář jednoho pilíře náboženství. Zvláštním typem daně je dobročinný *zakát* poskytovaný formou almužny chudým na závěr ramadánu. Dodnes tvoří radostnou atmosféru konce postního měsíce. Tato daň se těší úctě jako projev čisté zbožnosti. V novodobé teorii islámského socialismu je *zakát* chápán jako jeden z prvků islámského práva. Další jsou například zákaz lichvy, dědické předpisy a podobně. Tímto je náboženská daň představována jako důležitý prvek sociální spravedlnosti a solidarity (Kropáček, 2011).

„Zásady sociální solidarity lze uplatňovat díky těmto prostředkům:

1) Zákonodárství státu. 2) Zákonodárství sociální solidarity ukládající daně potřebné k ustavení sociální rovnováhy. 3) Zákonodárství upravující veřejné výdaje ukládáním daní pro zlepšení veřejně prospěšných služeb. 4) Zákonodárství upravující znárodnění důležitých přírodních zdrojů (vody, porostu, energie). 5) Zákonodárství o úrocích a prostředcích k uhrazení schodků tím, že bude v případě potřeby odňat přebytek majetku velkých kapitalistů. Takové je zákonodárství *zakátu*.“ (KROPÁČEK, 2011, s. 106)

„A jsou-li přítomní při rozdělování příbuzní, sirotci a chudí, dejme jim něco z toho a promluvme s nimi slovo vlídné.“ (KORÁN, 4:8)

1.4 Půst

Termínem pro pojem půst je *sawm*, nebo *sijám*. Třicetidenní půst v měsíci ramadánu zavedl Muhammad na jaře roku 624. Do té doby se podle židovského vzoru vyznával půst jednodenní.

„Vy, kteří věříte, předepsán vám jest půst, tak jako byl již předepsán těm, kdož před vámi byli - snad budete bohabojní! Postěte se jen po určený počet dní! Ten z vás, kdo nemocen anebo na cestách, nechť postí se stejný počet dní později. Ti, kdož se mohou postit, však nečiní tak, ti nechť si vykoupí nakrmením jednoho chudého. Kdo však dobrovolně učiní více dobrého, bude to přičteno k jeho dobru. A půst je pro vás lepší - jste-li rozumní. Postním měsícem je měsíc ramadán, v němž Korán byl seslán jako vedení pro lidi a jako vysvětlení tohoto vedení i jako spásné rozlišení. Kdo z vás spatří na vlastní oči měsíc, nechť se postí! Ten z vás, kdo je nemocen nebo na cestách, nechť postí se stejný počet dní později; Bůh si přeje vám to usnadnit a nechce na vás obtížné. Dodržujte plně tento počet a chvalte Boha za to, že správně vás vede - snad budete vděční.“ (KORÁN, 2:183-185)

Během ramadánu, devátého měsíce muslimského roku, se všichni dospělí muslimové (muži i ženy), musí od východu do západu slunce zdržet jídla pití i pohlavního styku. Povinnosti půstu jsou zproštěny malé děti, staří lidé a nemocní. Půst odkládají nejenom ti, kteří jsou na cestách, ale také ti, kteří vykonávají *džihád*. Tito věřící si musejí půst nahradit později (Lewis, 1995).

Děti jsou vedeny k půstu asi tak okolo deseti let. Ženy těhotné a kojící jsou půstu také zproštěny. Stejně tak i ti, kteří konají opravdu velmi fyzicky náročnou práci. Ten, kdo půst zanedbal a neměl k tomu patřičný důvod, nejen, že si musí půst nahradit, ale ještě vykonat kající skutek dostiučinění.

Půst začíná novoluním po ukončení předchozího měsíce. Spatření nového měsíce se dle místních zvyků ohlašuje ranou z děla. Někde je možné ohlašovat půst i světly z minaretu, v moderní době rozhlasem, televizí a dalšími sdělovacími prostředky. Stejně tak se i v následujících dnech připomínají časy západu a východu slunce, směrodatné pro započítání a ukončení jídla, pití a pohlavní činnosti. Během postních dnů by měl každý muslim, který je povinen vykonávat půst dodržet následující: zdržet se jakéhokoliv jídla a pití a vůbec spolknutí čehokoliv, kouření, záměrného zvracení a pohlavního styku. Měl by se také vyvarovat všech svárů, neslušných řečí či pomluv. Měl by konat dobré skutky (Kropáček, 2011).

„Když začíná ramadán, otevírají se brány nebes, brány pekel se zavírají a démoni jsou spoutáni řetězy.

Půst je ochranný útulek. Ať se postící věřící nedopouští hanebných činů a není hrubý! Jestliže se ho kdo snaží napadnout nebo urazit, ať pronese dvakrát: „Postím se.“ Přísahám při Tom, v Jehož rukou je můj život. že pach z úst postícího se je Bohu příjemnější než vůně mošusu.“ (Prorokovy výroky, Buchářího sbírka)

Veškerý všední běh a veřejný život se v době ramadánu přizpůsobuje. Nemocní, kteří musí požívat léky, spíše přistupují na injekční podání než podávání per os. Zvláštní rytmus dne také umožňuje prospání se unaveným věřícím, zatím co v noci městská centra bouří hudbou, rušným životem, světly. Restaurace a kavárny zůstávají většinou celou noc v provozu. K přerušení půstu má muslim přistoupit hned po západu slunce. Místní tradice určují, které jídlo by měl věřící do hladové těla vpravit jako první. Bývají to datle s vodou. po nichž pak následuje většinou velmi bohatá strava. Doporučení hlásá dobře se najíst ještě než vyjde slunce. Je trochu paradoxem, že v islámských zemích během ramadánu vzrůstá spotřeba masa a potravin vůbec. Ramadán je měsícem radosti a sebezapření. Radost vrcholí v posledních dnech a v den ukončení půstu, v den tak zvaného malého svátku.

Dodržování půstu není až tak jednoduchou záležitostí zvláště pro muslimy, kteří žijí například v různých částech Evropy nebo v Americe. Tam se den v létě neúměrně prodlužuje. Islámské úřady se proto shodly, že je přípustné řídit se poměry na jižních rovnoběžkách, kde leží mateřské země islámu (zhruba do úrovně Bělehradu).

Mimo ramadán předepisuje islám také jiné půsty. Je jím například *kaffára*, která se musí dodržet při určitém provinění, jako je neúmyslné zabití, porušení přísahy, nebo poskytuje příležitost pro bohu libé dobrovolné posty.

Islámská publicistika vyzdvihuje morální hodnoty půstu. Při půstu člověk cvičí vůli, projevuje solidaritu k chudým a půst je jistě také vhodný pro udržení dobrého zdravotního stavu. Právě toto silné veřejné mínění nutí k půstu všechny občany, i ty méně zbožné. Pro ně i pro jinověrce platí, že na islámském území v době půstu by neměli pohoršovat veřejnost a porušovat půst na veřejnosti, nýbrž jíst pít a kouřit raději někde v ústraní. Tento tlak veřejného mínění se ale samozřejmě liší země od země. V některých zemích se prosadila větší míra tolerance. Zvláště pokud jde o úsilí spojené s džihádem (Kropáček, 2011).

1.5 Pout' do Mekky

Pout' hraje nejenom v historii, ale i v dnešní době velkou společenskou, kulturní a hospodářskou roli. Tyto cesty se naprosto liší od migrací kmenů, věřící se dává na cestu individuálně. Tento neobyčejný pohyb masy obyvatelstva nemá obdoby v žádné starověké či středověké společnosti. Rozsáhlý a různorodý islámský svět získal díky poutím duchovní i faktické jednoty (Lewis, 1995).

Vykonat alespoň jedenkrát za život pout' do Mekky, tak zní koránský příkaz. Tato povinnost platí pro všechny dospělé muslimy, muže i ženy.

„A Bůh uložil lidem pout' k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat.“ (KORÁN, 3:97)

Podrobnosti o tomto posledním pilíři islámu se zabývá právní literatura, která toto vymezení konkretizuje. Povinnost vykonat pout' platí pro každého, kdo je duševně i tělesně zdravý a navíc má prostředky k cestě. Tato povinnost tedy odpadá otrokům, ženám bez manžela nebo bez mužského příbuzného, který by je doprovodil. Povinnost také neplatí tehdy, není-li cesta bezpečná. Nemocný bohatý má možnost poslat za sebe zástupce, ovšem cestu hradí a taktéž veškeré výlohy. V Koránu se rozlišuje pout' do Mekky nazývaná *hadždž* a malou poutí do Mekky nazývanou *umra*. *Umru* lze vykonat kdykoliv jako projev zbožnosti a je vnímána jako čin záslužný. Kdežto *hadždž* představuje pout' hromadnou v přesně určených dnech měsíce. Obřady a povinnosti v Mekce při obou poutích jsou podobné a obě pouti se také často kombinují.

Příprava na pout' je důležitým faktorem přes samou cestou. Doma musí mít věřící vyřízené majetkové poměry, zaplatit dluhy a zabezpečit rodinu během absolvování pouti. Zároveň je důležitá psychická připravenost, kdy věřící musí pocítit zadostiučinění za minulé provinění a musí upřímně učinit předsevzetí, že nadále bude žít ctnostněji vůči Bohu, ale i vůči lidem.

Mekka společně s Medínou jsou posvátné okrsky, do nichž mají nemuslimové vstup zakázán. Před vstupem do Mekky si muslim obléká poutní šat (bezešvá bílá látka). Hlava zůstává odkryta a na nohou mají věřící pouze sandály, jež zakryjí jen chodidlo. Tento oděv se stejně jako stav zasvěcení nazývá *ihrám*. Po celou dobu *ihrámu* není dovoleno se holit, česat, stříhat si vlasy, nehty či vousy, prolévat krev, trhat rostliny, vonět se nebo vykonávat pohlavní styk či masturbaci. Poutník se má zdržet hádek a jakýkoliv rozmařilostí. Ženy muslimky se halí samozřejmě do dlouhých šatů, které zakrývají i hlavu.

Mezi obřadními místy na poutní cestě se používá volání „Tobě k službám, Bože, tobě k službám!“ Je to projev oddané poslušnosti. Poutníci jsou při poutní cestě

organizováni podle své příslušnosti do národních skupin. To proto, aby složité obřady vykonali správně. *Šejch, dalíl*, nebo *mutawwif* tak se nazývá odborný průvodce, který vede věřící. Průvodci také pomáhají poutníkům zařídit vše potřebné. Po příchodu do Mekky poutník sedmkrát obejde Kabu. Při tomto úkonu se snaží dotknout se černého kamene, třeba jenom hůlkou. Poté následuje sedminásobný běh mezi pahorky Safá a Marwa, který připomíná jak zde Ibráhím marně hledal vodu pro svého syna Ismáíla umírajícího žízní. Tehdy dal anděl Džibríl vytrysknout pramen, jehož vodu poutníci považují za zázračnou. Tento pramen nejenom pijí, ale také jím plní lahve či si polévají šat *ihrámu*, v němž budou jednou pohřbeni. Vlastní pouť začíná kázáním v chrámu Kaby, které podává výklad obřadů. Další den je dnem napájení, kdy poutníci scházejí mimo Mekku do údolí Miná. Zde konají modlitbu a přenocují. Další den ráno stoupají na pahorek Arafát. Zde po společné dopolední a odpolední modlitbě vykonávají za velice hlasitých a zbožných projevů poslušnost Bohu (viz. str.19) až do západu slunce. Po setmění přecházejí k mešitě Muzdalífa. Pouť vrcholí desátým kázáním, je to den krvavé oběti. Po celém světě se tento den slaví jako Velký nebo obětní svátek. Po ranní modlitbě v chrámu Muzdalífa procesí směřuje opět do údolí Miná, kde každý poutník hodí sedm kamínků na západní ze tří velkých hromad. Tento čin symbolizuje kamenování satana, kterého zde dle tradice kameny zahnal Ibráhím. Potom poutníci v údolí Míná, ale i všichni muslimové všude v islámských zemích obětují podle sunny ovci nebo kozu. Bohatí někdy podřezávali i velbloudy. Maso se hodí rozdat jako almužnu chudým. Podle zvyku se poutníci zdrží ještě tři dny. Během těchto dní poutníci opět házejí kamínky, nebo si v Mekce vynahrazují odřekání předchozích dnů. Poutníci ještě před skončením pouti navštěvují hrob Mohammada v Medíně a vykonají *umru* na rozloučenou. Pouť do Mekky navazuje na předislámské zvyky. Sám Prorok po dobytí Mekky několikrát vykonal *umru* a také *hadždž*.

Hadždž hrál v dějinách islámského světa velmi důležitou roli. Jednalo se o aktivního činitele, který sjednocoval muslimské společenství. Přispíval mimo jiné k šíření islámské vzdělanosti. Do Mekky směřují davy poutníků již po staletí. Tyto davy jsou organizovány do karavan. Nejvýznamnější jsou karavany vypravované z Káhiry, Damašku a Iráku. V čele karavany bývá veliký urostlý velbloud, který nese prázdná velkolepě zdobená nosítka symbolizující suverénní moc panovníků, kteří je vypravili.

Před druhou světovou válkou se počet poutníků odhadoval na sedmdesát tisíc. Roční počet poutníků se dnes odhaduje k dvěma miliónům osob. Zvláště velká účast poutníků je v době, kdy poslední den *hadždže* vyjde na pátek. Kdo z muslimů vykonal pouť do Mekky, je okolím velmi uctíván. Poutníci jsou po návratu velkolepě vítáni

výzdobou mešit i domů. Být zachycen na snímku či kamerou v šatu *ihrám*, není bezvýznamné a je často cílem nejednoho státníka. Pro vykonání *hadždže* již mnoho muslimských států počítá s jednorázovým nárokem na dovolenou pro poutníky (Kropáček, 2011).

2. ISLÁMSKÝ FUNDAMENTALISMUS

Blízký východ je často spojen s fenoménem dnešní doby, s terorismem. V médiích často slyšíme o násilnostech v Iráku, Izraeli, Palestině, Libanonu, Afghánistánu i jinde. Ve změti informací, se mnozí z nás absolutně ztrácejí. Pro lidi žijící v západním světě nesrozumitelné názvy organizací, hnutí, představitelů a radikálů vyvolávají zmatek. Ve spojení s událostmi, které mají na svědomí, následně i strach. Každý si díky medializaci této problematiky na terorismus udělal vlastní názor. Ke správnému pochopení dění v blízkovýchodním světě, musíme pochopit chod dějin v kontextu. Rozmach radikálních organizací, samotný vznik al-Qáidy, sebevražedné atentáty, aféry s náboženskými karikaturami jsou skutečnosti, které se nedějí z ničeho nic. Svůj původ mají tyto fenomény v převratném dění devatenáctého, ale hlavně dvacátého století. Celý vývoj oblasti blízkého východu a její kořeny jsou tak hluboké, že není lehké rozlišit věci na dobré a špatné. Tím je myšleno, že události, které se dějí, nebo dít teprve budou, nejde s určitostí zařadit do kategorie špatných, či správných. Bez znalosti souvislostí nás procesy v této oblasti dostávají do obrovského zmatku.

Terorismus není ani politickým hnutím, ani žádnou politickou ideologií. Jedná se o taktiku, či metodu, díky níž se některým politickým skupinám v určitých situacích a v určitém období používá k dosažení nejrůznějších cílů. Těmito cíli může být svržení politických režimů, zastavení, či omezení určité politiky, k upozornění na jistý politický problém, k dosažení teologických cílů, k mocenskému boji uvnitř radikálních hnutí samotných, nebo mezi radikálními hnutími navzájem, k podpoře spřízněných radikálních skupin a podobně (Čejka, 2007).

Západní média často budí dojem, že násilná podoba zbožnosti, označovaná jako fundamentalismus je čistě islámským jevem. To je ale veliký omyl. Fundamentalismus je fenomén celosvětový a objevil se jako odpověď na problémy modernity. Existuje fundamentalistické židovství, křesťanství, buddhismus, konfucianismus, hinduismus i sikhismus. Každá forma fundamentalismu se vyvíjí nezávisle a má vlastní potřeby, zájmy a symboly. Fundamentalistické hnutí však nikdy nevznikne náhle. Nabírá jistou podobu, když příchod západní modernity a její modernizační proces pokročí poměrně daleko. „Nejprve se věřící snaží přeměnit vlastní tradice a uzavřít mezi nimi a novou kulturou trvalý svazek, jak jsme to viděli u muslimských reformátorů. Když se však ukáže, že tato umírněná opatření nejsou nic platná, někteří lidé sáhnou ke krajnějším metodám a fundamentalismus je na světě. Při zpětném pohledu vidíme, že se dalo očekávat, že o sobě fundamentalismus dá poprvé

vědět na území Spojených států, této výkladní skříně modernity, a v ostatních částech světa se objeví teprve později.“ (ARMSTRONGOVÁ, 2008, s. 194)

Islám byl skutečně poslední, který si vypěstoval sklon k fundamentalismu. Došlo k tomu až v pozdních šedesátých letech dvacátého století. V té době začala v islámském světě zapouštět kořeny modernizace a s ní i moderní kultura. Fundamentalistická hnutí ve všech náboženstvích mají podobné rysy. Poukazují na hluboké zklamání z moderního experimentu, který nesplnil to, co sliboval. Mimo to jsou výrazem strachu, protože každé náboženské hnutí je přesvědčeno, že sekulární establishment rozhodl sprovodit náboženství ze světa. Fundamentalisté se obracejí zpět ke „zlatému věku“ před vpádem modernity, aby načerpali inspiraci. Kdekoliv zapustí modernita své kořeny je velice pravděpodobné, že vedle ní vznikne fundamentalistické hnutí. Fundamentalisté vyzdvihují prvky vlastní tradice, jsou velmi kritičtí k demokracii a sekularismu. Fundamentalisté pak s ohledem na rostoucí emancipaci žen zdůrazňují tradiční role pohlaví. Fundamentalistickou společnost tedy můžeme chápat jako stinnou stránku společnosti moderní. Fundamentalisté mají vždy pocit, že na ně sekularismus a modernita útočí, proto se stávají čím dál tím více agresivnějšími (Armstrongová, 2008).

2.1 Obecné informace

Úvodem této podkapitoly je třeba vysvětlit výše zmiňovaný pojem sekularizace. Sekularizace obecně znamená potlačení vlivu náboženství. V současnosti z pohledu sociologie znamená proces postupného mizení náboženství a jeho vlivu z veřejného prostoru. Ať už to znamená ztrátu politického vlivu, nebo pokles podílu věřících ve společnosti. Z toho vyplývá, že sekularizace islámu je privatizace náboženských názorů a jejich vyčlenění mimo politickou sféru (Mitah, 2010).

Islámský fundamentalismus nebo islamismus je pojem, který v západním světě slyšíme často, ale jeho přesnou definici už neznáme. Nejčastěji bývá prezentován jako forma výrazného prolínání islámu s politikou, tak zvaný politický islám. Dále je uváděn jako forma islámského náboženského fundamentalismu, který je odpovědí na modernizaci a hegemonické tendence Západu. Islamismus je také chápán jako šíření islámu teroristickými metodami a někdy je dokonce islamismus považován za novou politickou ideologii (podobně jako konzervatismus, liberalismus). Často je pojem islamismus spojován s násilím, politickým radikalismem a terorismem, ale nutně to tak být nemusí. Je důležité umět rozlišit umírněný islamismus a radikální islamismus. Umírněný usiluje o mírumilovné prolínání náboženských principů islámu s realitou dnešní doby. To znamená toleruje západní způsob života, demokratické principy, pluralismus a podobně. V této podobě by mohl být brán islámský fundamentalismus jako obdoba křesťanské demokracie. Za umírněné islamisty je považována například AKP (turecká vládní strana). Radikální islamismus lze chápat různými způsoby. Od puritánských, ultrakonzervativních, nebo pietistických skupin, jež nemají politický charakter až po radikální islamisty, kteří touží přeměnit muslimskou společnost na islámskou teokracii, nejlépe na chalífát. Chalífátu může být dosaženo i násilnou cestou a to radikálním džihádismem nebo používáním teroristických metod. Do tohoto procesu patří i zabíjení bezvěreckých politiků, heretických muslimů, cizinců, obyvatelů Západu, civilistů, sionistů nebo jinověrců. Mezi radikální islamisty lze považovat zakladatele *wahhibismu* Muhamada Ibn Abd Al-Wahhába, Afgánce Džamála al-Dína al-Afgháního, Egyptany Hassana al-Banná, Sajjída Kutba, Ajména ay-Zawáhirího, Indo-Pákistánce Sajjída Abú al-Alá Maudúdího, Iránce ajatolláha Chomejního a Palestince šejcha Azzáma (Čejka, 2007).

Islámský fundamentalismus se globalizoval a přizpůsobil době i moderní technice. Dokáže využívat informatiku, manipulovat s účinkem veřejně sdělovacích prostředků či kalkulovat na burze. Atentát v New Yorku, ke kterému došlo v devět hodin ráno amerického času, mohly v přímém přenosu sledovat milióny muslimů žijící v

muslimském světě. Takto naživo pokořit Spojené státy muslimská společnost přijala jako zadostiučinění a obdivovala pachatele. Ne proto, že by ji k tomu vedla víra v Alláha a odevzdání se do boží vůle v duchu islámu, nýbrž proto, že zažívala širokou frustraci, která má světské a materiální příčiny. Západní hodnoty jako lidská práva, zrovnoprávnění žen, mohutný rozmach techniky, seberealizace, tím vším se muslimská společnost chlubit nemůže. Z tohoto stavu v muslimech vyvěrají myšlenky na vyřazení z proudu globalizačních výhod a celkem i oprávněný dojem, že muslimové jsou odstraněni na okraj světového dění. Nezdědka kdy jsou také zesměšňováni, karikováni a jejich pocity, zájmy jsou podceňovány. Vše dohromady vytváří příčinu k cestě znovuzrození bojovníků, ozbrojených spasitelů, kteří obnoví mýtus o původní čistotě (Müller, 2005).

„Někteří obyvatelé islámských zemí věří, že muslimští radikálové je kulturního a imperiálního tlaku Západu i jejich vnitropolitického a sociálního marasmu mohou zbavit.“ (MENDEL, 2008, s. 38)

Muslimští fundamentalisté se nejprve stavěli spíše proti krajanům a druhům ve víře, kteří k modernitě a Západu zaujímalí pozitivnější stanovisko. Teprve následně stojí proti vnějším nepřátelům, kterými je Izrael nebo Západ. Velmi často zahájí svou činnost tím, že se stáhnou z hlavního kulturního proudu. Vytvoří tak ostrůvek čisté víry. Proto mohou občas provést útok, který má různé podoby, ale jeho stálým úkolem je svést hlavní kulturní proud do správných kolejí a resakralizovat svět. Všichni fundamentalisté mají pocit, že bojují o přežití. V této slepé uličce se někteří z nich uchýlí k terorismu. Naprostá většina z nich ale nepáchá násilnosti, pouze se snaží oživit víru tradičním a legálním způsobem. Představa, že islám se rovná boj, fanatismus a odmítání modernity, je nesprávná. Jedním z prvních fundamentalistických ideologů byl Maw-dúdí. Ohromnou moc Západu vnímal jako příčinu rozpadu sil islámu. Tvrdil, že pokud muslimové chtějí, aby jejich náboženství i kultura přežili, musí se spojit a proti sekularismu bojovat.

Pravým zakladatelem islámského fundamentalismu byl Sajjid Qutb (1906 - 1996). Jeho názory velmi ovlivnil jeho předchůdce Mawdúdí. Původně nepatřil Sajjid k extrémistům, ale byl naopak nadšený pro západní kulturu a světskou politiku. V roce 1956 byl však uvězněn v koncentračním táboře a tam došel k přesvědčení, že náboženští lidé a sekularisté spolu nemohou žít v rámci jedné společnosti v míru. Fundamentalistická hnutí lze obecně chápat jako hnutí „postmoderní“, které zavrhuje novodobé principy a touhy, jako je například kolonialismus. Dá se shrnout, že největší

starostí islámského lidu je vytvoření životaschopného islámského státu věrného duchu Koránu, ale zároveň otevřeného dnešnímu dění (Armstrongová, 2008).

2.2 Znaky islámského fundamentalismu

Mezi znaky islámského fundamentalismu patří spojení islámu a politiky. Co to znamená, když někoho nazveme muslimem? Jaké hodnoty tento člověk vyznává a proč? O tom nám docela dost řekne politická teorie vyznávaná v té či oné zemi. Politické teorie jsou normativní, to znamená, že se snaží vysvětlit svět z hlediska svých uznávaných morálních hodnot a filozofických koncepcí. Politologové se už dlouhou dobu snaží popsat společnost, která by byla „dobrá“, „mravní“, „spravedlivá“ a „uspořádaná“. Jde jim nejenom o popis společnosti a jejích rysů v aktuální podobě, ale snaží se také nastínit, jak by společnost měla vypadat, aby byla ještě „lepší“. S touto problematikou souvisí politologická ideologie. Politologická ideologie je vlastně souhrn jistých představ, které tvoří základ pro určité politické jednání. Politologická ideologie je hodně ovlivněna moderní kulturou, čili člověk se jen těžko může vyhnout jejímu obrovskému vlivu. Každá ideologie nazírá na svět trochu odlišným způsobem. Politika je někdy vnímána jako touha a prostředek pro získání moci. V tom případě by byly politické ideje pouhou formou jisté propagandy. To ale můžeme vyvrátit. Politické ideje mají schopnost inspirovat a vést k dalším politickým krokům. Tím dokážou například ovlivňovat materiální život. Politické ideje neproniknou na svět shůry, nýbrž jsou výsledkem sociální a historické situace, za které vznikly. Tudíž politická teorie a politická praxe jsou neoddělitelné součásti. Politické ideje dále slouží jako sociální tmel. Poskytují celé společnosti jistý soubor hodnot a názorů, které si daná skupina lidí přijme za své. Islám poskytuje svým svěřencům jednotící společenskou kulturu, ve které jistě napomáhají udržet a podpořit pořádek a sociální stabilitu zejména politické ideje.

Náboženství je významnou součástí národní identity. V případě islámu se jedná i o hlavní charakteristický rys. Šíření západní kultury sebou nese sekularizaci a tradiční náboženské hodnoty upadají. Nicméně ve druhé polovině dvacátého století je patrný návrat náboženské víry a opětovný vzestup jejího vlivu. Toto zmrtvýchvstání je samozřejmě reakcí na nekončící a bezduchý materialismus. V tomto smyslu vzniká i náboženský fundamentalismus, který hlásá návrat k tradičním hodnotám a původním náboženským principům. Pro fundamentalistickou víru je klasickým znakem jistota a intenzita víry. Tato intenzita se nesměřuje jenom na žebříček osobní morálky a oblast bohoslužeb. Jde o celkový komplex mravních principů ve sféře osobní, hospodářské a politické.

Islám je druhé největší a nejrychleji se rozvíjející náboženství na světě. V islám dnes věří zhruba 1,3 miliardy muslimů. Tato víra však nikdy nebyla, není a nebude

pouze náboženstvím. Jde především o způsob života, protože přikazuje jisté způsoby chování v oblasti morální, politické a ekonomické. Snad celými dějinami se táhnou střety mezi islámem a politikou. Na jedné straně jsou ti, kteří se při uplatňování islámských principů chovali světsky a přizpůsobovali se různým situacím a na druhé straně jsou ti, kteří věří v přísné dodržování principů a životního stylu - fundamentalisté. Fundamentalismus znamená silnou a militantní víru v islámské učení. Toto učení se stává zásadním při řízení sociálního života, politiky a stejně tak i osobní morálky. Islámští fundamentalisté usilují o nadřazenost náboženství před samotnou politikou. V praxi by to znamenalo islámský stát, tak zvanou teokracii. Zde by vládla duchovní autorita a uplatňovala by se *šaría*, to znamená božské islámské právo založené na zásadách psaných v Koránu. Politická přitažlivost islámu vězí v tom, že tato víra není dědictvím Západu. Přitahuje pro svou touhu po nezávislosti nad západními vlivy. Nabízí zcela kompletní očistu těla i ducha, získání sebeúcty a zbavení se špatných idejí a vlivů, které nám Západ přináší. Vliv islámu jako politického směru roste i na Západě. To samozřejmě vede k prohloubení propasti, která se vytvořila mezi hodnotami islámského fundamentalismu a hodnotami liberální demokracie na Západě (Heywood, 1994).

Na Blízkém východě se spojení islámu a politiky liší. Každá země reprezentuje různé vztahy mezi islámem a politikou. Rozsah islámu se různí a právě tato odlišnost ovlivňuje formu a typ, ve kterých se politický islám projevuje. Pro islámské fundamentalisty by pak spojení víry s politikou bylo ideální právě ve státě, který by se dal charakterizovat jako:

- a) Země, ve které je vliv islámu na vládu a politiku silný a stále trvá, režimy si tak udržují autoritativní moc. (aktuálně Maroko, Saudská Arábie)
- b) Země, kde je politický islám na vzestupu a tím pádem se posilují autoritářské tendence. (aktuálně Irán, Alžírsko)

Vzestup politického islámu také zapříčinila událost v roce 1967, kdy došlo k tak zvané Šestidenní válce. Jednalo se o střetnutí mezi Izraelem a koalicí Egypta, Sýrie a Jordánska. Koalice utrpěla zdrcující porážku, při které nejenom že ztratila teritoriální území, ale tato porážka měla i psychologické dopady. Ztráta Svaté země - Jeruzaléma vedla k nedůvěře a zklamání ze Západu. Přesvědčení, že Západ bude vždy podporovat jejich nepřátele, bylo milné.

Samih Farsoun se domnívá, že za nárůst militantního islámu stojí hlavně zkorumpovanost, malá popularita a zpochybnitelná legitimita vládnoucích elit ve většině arabského světa. Velké arabské ideje, které se kupily po druhé světové válce

se rozplynuly kdesi v neznámu. Arabský svět tehdy toužil po svobodě, nezávislosti, sociální spravedlnosti, rozvoji, občanské angažovanosti. To vše bylo nahrazeno konzumností, vlastnickým individualismem a politickým ústupem mezi pracujícími a chudinou oživením náboženství a utopickým idealismem. Tak nastoupil i islámský fundamentalismus. Islamistická hnutí se stala jedinou schopnou alternativou stávajících režimů. Síla tohoto islámského obrození nutila vlády podporovat islámské instituce i s jejich tradicemi. To znamenalo potvrzení islámského státu a společnosti (Maitah, 2010).

Mezi další znak typický pro islámský fundamentalismus patří militantnost. Náboženští aktivisté sami sebe málokdy označí za teroristy. Mají totiž pocit, že bojují za správnou věc, kterou mají Koránem posvěcenou. Svět se pro západní společnost jeví jako poklidný prostor. Ale do jaké míry je násilný akt považován za teroristický útok a do jaké míry může být legitimní (pokud je svět například ve válce)? Z toho vyplývá právě specifičnost islámského náboženského terorismu. Je ospravedlňován transcendentním moralismem a páčán s jistou měrou rituální intenzity. Tehdy je náboženství zneužito k politickým cílům. Roli hraje jistě i kulturní kontext. U pachatelů vytváří pocit, že společenství ke kterému se hlásí je zneužito a utlačováno. Pokud jde o islám je zde zásadní problém v tom, že víra zde hraje také roli ideologickou, hlásá k obnově veřejného pořádku a ztělesňuje vizi podoby teokratického státu. Náboženství nevede vždy k násilí. „Děje se tak pouze v případě, že dojde k propojení zvláštního souboru politických a sociokulturních okolností.“ (DANICS, TUČEK, 2009, s.59) Protože pokud chceme pochopit, proč se náboženský terorismus rozšířil až právě v této době, musíme si všechny informace uspořádat do správného kontextu. Nestačí zkoumat pouze mysl nábožensky násilných aktivistů. Spíše jde o to prohlédnout uvažování celých skupin, které se starají o celý průběh akce (Danics, Tuček, 2009).

2.3 Specifika islámského fundamentalismu

Islámský fundamentalismus se dle některých autorů dá dělit na umírněný a radikální. Názory na toto dělení se velmi liší. Specifika islámského fundamentalismu bychom museli konkretizovat dle konkrétně zvolené organizace. Rozhodujícím faktorem je jistě charakter islamistických skupin. Kompromisy jsou tedy možné spíše s umírněnějšími než s radikálními skupinami. Maitah (2010) tvrdí, že žádná vláda nebude nikdy akceptovat skupinu, která se bude chtít dostat k moci a okamžitě a důsledně aplikovat *šaríu*. Stejně tak je prý nerealistické myslet si, že se vlády smíří se skupinami, které vyzívají k džihádu, pomocí jehož by byl svržen stávající režim a nastolena islámská varianta. Pokud ale islamistické skupiny nevyžadují okamžité nastolení *šaríy* a jsou ochotny tolerovat původně západní ideje, spolupráce může být brána v úvahu. Vyvolávání fundamentalistů má však u veřejnosti ohlas, protože volá k účasti. U ryze politických organizací zůstává člověk pouhým pozorovatelem. Kdežto fundamentalismus vás aktivně potřebuje a vyzívá k přímé činnosti a projevu. Islamistické organizace více konají než mluví. Pokud tedy dojde k rozpadu vlády, nebo si vláda není schopna zajistit legitimitu, pak často přicházejí fundamentalisté a chopí se dočasně moci. Náboženství je v islámských zemích legitimitou, která je po ruce vždy. Islamistická hnutí jejichž cílem je mravní obnova společnosti *tadžíd* se bouří nejenom proti zkaženosti islámu, ale také proti vrstvě *ulamá* (jíž se vytýká dogmatismus, odpor proti inovacím a s ryzím islámem neslučitelné postuláty, ale i jejich prodejnost, korupce a uzurpátorství). Strategie je samozřejmě ovlivněna charakterem islamistických politických skupin. Například umírnění modernisté Muslimské bratrstvo byli jakýmsi únikem pro disidenty. Fungovalo v Egyptě a Jordánsku a bylo pro krále Husajna legální muslimskou organizací, která byla zařazena do politického systému jako podpora režimu. Tento režim, stejně tak jako Maroka, pomáhal financovat a udržovat v chodu ostatní umírněné islámské skupiny. Konkrétně v Egyptě byly četné sympatie mezi vládou a těmito umírněnými organizacemi. Ať už se jednalo o tržní ekonomiku nebo potlačení organizací radikálních. Často se v minulosti stávalo, že právě neradikální skupiny dosáhly svým mírným přístupem kýžených výsledků. Příkladem je toho Tunisu, kde si skupina al-Nahda dokázala prosadit islámské právo pomocí trpělivého vysvětlování a propagandy. Nikoliv pomocí násilné akce. Islámská akční fronta IAF také podporovala v Sýrii demokracii. Prohlašovala, že praktikování islámu není demokracii na škodu. Odlišný případ je IAF v Maroku, která se postavila zády k místnímu režimu poté, co nabyla přesvědčení, že režim nezavádí potřebné islámské

reformy podle jejich představ. Celá řada radikalistů, kteří hlásali okamžité a nezbytné zavedení *šaríy* a byli připraveni dosáhnout svého cíle i pomocí násilí, nikdy nedocílili sebemenšího podílu na politické moci (Maitah, 2010).

Arabové sice netvoří většinu muslimského světa, všichni Arabové nejsou muslimové, ale arabština a arabský základ hrají ve světě islámu zásadní roli. Korán je napsán v arabštině a muslim provádí pětkrát denně modlitbu také v arabštině. Váhu Arabů pro muslimský svět nelze tedy odepřít ani snižovat. Většina svatých válek a džihádů pochází právě z arabského světa a nacházejí v něm taktéž ideovou i lidskou podporu. Nemá tedy touha po krvavé pomstě jinověrců a bezvěrců základ v nemocné arabské společnosti? Z té se teprve pak mohla vytvořit děsivá a nevráživá interpretace Koránu a mohl tak vzniknout fundamentalismus. Myšlenkový zmatek, chaos, dezorientace a absence sdělené vize. To je obraz aktuální arabské společnosti. Islám významově souvisí s pojmem *salám*, čili mír. Jde Arabům tedy o mír, který propagovali naposledy v roce 2001 na Blízkém východě? Nebo naopak podporují nenávisť k Židům a Izraeli, jinověrcům a jejich proklínání? Arabská jednota se vypařila. Každý pól arabského světa má své zájmy. Saudská Arábie potřebuje klid pro obchod s ropou, ale přitom chce mít vliv na muslimy z pozice ochránce posvátných míst Mekky a Medíny. Proto se dá očekávat, že z této strany radikální fundamentalismus nehrozí. Déle zde máme Sýrii. Ta se stále angažuje v roli poručíka nad Palestinou a Libanonem. V roce 2005 byla přinucena z Libanonu stáhnout své jednotky po atentátu na bývalého premiéra Rafíka Harírího. Egypt si počíná naopak pragmaticky. S Izraelem se dokáže domluvit, ale má v paměti arabskou blokádu ze 70. a 80. let 20. století. Tehdy byl Egypt sankcionován za uzavření mírové smlouvy právě s Izraelem. Arabský svět tvrdí, že za jejich neustálými neshodami může tak zvaná izraelská agrese. Ale za jejich vnitřní neshody může samotný arabský svět a jeho vedení. Takové sebevražedné atentáty jsou přece důkazem (jakkoliv odpudivým a zoufalým) všeobecné a pokračující arabské bezradnosti.

Pohled na arabský svět zvenku může budít dojem, že se jedná o primitivní zaostalý prostor, který odmítá modernizaci a touží se vrátit do minulosti. Realita je ovšem taková, že společenské systémy arabských zemí nefungují. Vysoká nezaměstnanost a daňový systém nutí lidi žít v bídě. Nad hladinou bídy drží ruku tradiční praktikování muslimské charity a kolektivní solidarity. Politické systémy se spoléhají na vojenské a byrokratické metody. Vzdělání, individualita, osobní názor se nepěstuje a nerespektuje. Tyto lidsky krizové stavy se samozřejmě stávají příčinou rozvoje náboženské ideologie islámského fundamentalismu. Ten se označuje jako

islamismus. Má tedy souvislost s krizí společenskou, politickou a myšlenkovou. Za touto problematikou tedy nejspíš nebude potřeba ze strany lidí mít nějaký duchovní rámec pro vlastní, rodinný a společenský život. Islám v tomto případě slouží pouze jako maska, jako mobilizující společenský ideál. Na rozmachu fundamentalismu nese podíl viny i neúspěch modernizace. Ta by možná byla schopna zajistit trojúhelník potřeb. Politická nezávislost - ekonomická soběstačnost - kulturní rozvoj (ve smyslu podpory arabizace). Islamismus je trochu degradující směr, přesto ho nelze považovat jako čistou negaci vůči modernitě. Často odmítá pouze určitý typ modernizace (Maitah, 2010).

2.4 Džihád, jako šestý pilíř islamismu

Už Mawdúdí tvrdil, že džihád je hlavní islámskou zásadou. Nikdo do té doby nepřišel s tvrzením, že džihád zaujímá stejné postavení jako pět pilířů islámu. Mawdúdí však svou myšlenku ospravedlňoval stavem nouze, ve které se islámská společnost ocitla. Stres a strach z kulturního a náboženského vyhlazení vedl k deformaci víry (Armstrongová, 2008).

Džihád je významný pojem islámské věrouky, který představuje závazek a boj v duši každého muslima plnit povinnosti vyplývající z islámu. Výklad džihádu zahrnuje jak dodržování etických principů islámu, tak i obrannou válku proti jinověrcům. Šarí'a² vymezuje čtyři základní typy džihádu:

- 1) Džihád srdcem - je jako jediný džihád označován džihádem velkým. Týká se neustálého prohlubování osobní zbožnosti, přemáhání hříchu a pokušení, kterému Bůh muslima běžně vystavuje.
- 2) Džihád rukou - zahrnuje především obecně záslužnou, charitativní a sociální činnost.
- 3) Džihád jazykem - týká se podpory a šíření pravdy díky misím a poukázáním na špatnosti. Jde o šíření víry mírumilovnou cestou.
- 4) Džihád mečem - chápe se ve smyslu prosazování islámu různými podobami násilí. Represí vůči bezvěrcům na území islámu, vedení války za šíření víry, bojem proti strůjčům rozkladu zevnitř či obranou vůči vnějšímu nepříteli. (Mendel, 2010)

Soudobí islámští fundamentalisté přikládají džihádu spíše radikální charakter. I to je příčinou, proč západní společnost deformuje původní pojem a staví ho tak pouze do násilné podoby. Někteří ho neprávem spojují přímo se svatou válkou. K politizaci pojmu džihád se zasloužil například Saddám Husajn (Čejka, 2008).

Džihád je někdy brán jako šestý pilíř islámu, který zobrazuje islámský pohled na svět a místo islámu v něm. Džihád předpokládá aktivní šíření islámu, a to třeba i silou. Radikální představitelé staví džihádu stejnou důležitost jako modlitbě, či půstu. Umírněnější směry pak džihád berou jako posílení individuální i kolektivní zbožnosti. Tvrdí, že právě díky džihádu muslim nabývá bezchybného a vroucného plnění náboženských povinností. V islámském učení lze džihád vysvětlit jako snahu o co nejuspěšnější rozvoj, upevnění a šíření islámu. Právní i teologický význam džihádu

---

² „Šarí'a je arabský termín pro islámské právo. Je to soubor Alláhem zjevených nařízení obsažených v Koránu, hadísech (souborech výroků, činů a postojů Mohammeda a prvních stoupců islámu), právních tradicích a v muslimské právní vědě. Šarí'a se zabývá všemi podstatnými problémy lidského života - přes rodinné právo, sexualitu, sociální záležitosti až po obchod a politiku.“ (Čejka, 2007, s.177)

předpokládá vynaložení úsilí individuálního i kolektivního a všech prostředků, zvolených dle podmínek. Ideálem, který by se měl stát nejvyšším cílem islámské obce a v podstatě i celého lidstva, je Boží vláda. Tohoto stavu by lidstvo mělo dosáhnout v procesu všestranného džihádu. Při něm je možno volit jak mírumilovné, tak násilné prostředky, případně všech účinných a dostupných zdrojů. V nejširším smyslu se dá říci, že právě džihád je synonymum pro islámský životní způsob, pro vzorové chování (ztělesněné v osobním příkladu Proroka). Džihád je také pojat jako cesta ke spáse, očistění duše i trpělivé přesvědčování nevěřících o Boží zvěsti.

V minulosti i současnosti je džihád mylně spojován se svatou válkou, nikoliv s misijní činností nebo s ryzostí víry. Džihád ve smyslu války je chápán jako válka náboženská, ať už jde o útok, či obranu. Je-li Džihád válkou, pak nejde o mocenské spory, o svrhnutí vlád, o pokoření či zotročení obyvatelstva jiné země, o získání přístupu k moři, či jiný zisk. Je to válka vedená za Boha, za šíření zjevení a získávání nových území, kde by tato Boží vláda mohla být nastolena. V tomto smyslu se dá říci, že džihád je válkou bohulibou a spravedlivou. Každý muslim, který jedná ve válce za účelem zisku, touze po slávě, z pocitu blaha při násilí se dopouští trestuhodného činu. Jedná tak v rozporu s Boží zvěstí a je odpadlík (*murtadd*). Zaslouhuje tvrdší trest než bezvěrec (Mendel, 1997).

V dlouhém procesu utváření islámského zákonodárství vznikla celá řada nových výkladů. Džihád teoreticky nikdy nepřestal být jedním ze základních předpokladů pro to, aby mohl být člověk označen za pravého muslima. Stal se jednou z mnoha nábožensko-právních povinností. V Koránu se verše vyzívající k boji proti nevěřícím objevují až ke konci Muhammadova života. V té době měli muslimové vojenskou převahu. „Vyzývej k cestě Pána svého moudrostí i kázáním krásným a veď s nimi spor slovy nejlepšími! Pán tvůj zná nejlépe ty, kdož z cesty Jeho zbloudili, a zná dobře i ty, kdož právě jsou odvedeni.“ (KORÁN, 16:125)

Dle tradice se ženy nesmějí džihádu účastnit. Jak vzkázal Prorok, ženy svůj džihád vykonávají cestou do Káby. Právní věda stále rozebírá možnost zapojení žen do džihádu a zamýšlí se nad situacemi, kdy mohou ženy doprovodit muže během džihádu. Jde hlavně o poskytování služeb mužům, jako je praní, vaření, ošetřování zraněných a podobně. Je uvedeno, že takto zapojené ženy musí být starší, nejlépe někde kolem přechodu. Mladé ženy jsou totiž vystaveny pokušení, zmatku, rozvratu (*fitně*) v podobě ďáblových intrik. Džihádu jsou dále zbaveni nemocní, nezletilí, chudí a mladiství, ti kteří nedostali od rodičů povolení zúčastnit se džihádu (Mendel, 1997).

Dalo by se říci, že význam pojmu džihád se upravuje dle aktuálního světového dění. Jinak se na džihád nahlíželo před atentátními útoky v jedenáctém Září a jinak se na něj díváme dnes. Lidé Západu mají při pojmu džihád jasnou představu, avšak často milnou. Důležité je zmínit pojem *dawa*. Právě v koncepci s pojmem džihád se nám otevírá nová směr. Do evropských jazyků bychom směr *dawa* mohli přeložit jako islámská výzva, svolání, zpráva, zvěst. Po obsahové analýze slova *dawa* a jeho sémantickém promítnutí v čase lze tento pojem do jiných kultur přeložit jako pozvání či výzvu ke konfrontaci, nebo dokonce jako propagandu. V kontextu soudobého islámského dění bychom pak tento pojem nejlépe přeložili jako misie. V očích radikálních islamistů jde o výzvu ve vlastních řadách k návratu do náruče raného islámu. Tento návrat nejenom že má být zásadní, ale je představován pouze Koránem a sunnou, tedy k životu v souladu s autentickou zvěstí. Pojmem *dawa* je třeba se zabývat právě v souvislosti s džihádem už proto, že v současnosti se jeho použití přechyluje z oblasti teologické do oblasti praktické.

Dawa je pojem, který se v Koránu objevuje velmi často a při různých příležitostech. Například pokud se mluví o tom, že lidé jsou *vyzváni* k tomu, aby uvěřili v islám, to je, aby se podrobili Boží vůli. Všichni islámští učenci přijali tezi, že v Koránu je *dawa* autentická s Boží zvěstí. Muhamad jakožto Boží posel pak musel šířit uplatňovat a formulovat Boží *dawu*, proto učenci používají názvu Prorokova výzva. Po Prorokově smrti se význam slova *dawa* značně zkomplikoval. Nebyl již chápán pouze jako Boží vůle, ta byla již zaznamenána v Koránu. Už se nečekala žádná bytost, která by sestoupila na zem a která by byla Bohem propůjčena k tomu, aby hlásala další *dawu*. *Dawu* tedy bylo nutné chránit, uctívat, ale také interpretovat. Taktéž ji bylo nutné ochránit před nechtěným pokřivením ze stran vlastníků Písma, především se jednalo o židy a křesťany. Pojem *dawa* tak zdegeneroval, že se používá už pouze v souvislosti s ideologickým zdůvodněním politické moci, nebo zdůvodnění jejího pohledu na chování společnosti ve vztahu k Bohu, ale i v každodenním životě. V klasických právních textech znamená *dawa* Boží právní řád, který má být opatrně upravován s ohledem na společensko-politickou praxi. Pro pochopení pojmu *dawa* v aktuálním dění lze říci následující. Smyslem výzvy (*dawy*) je uvědomit nepříteli, že muslimové proti němu nebojí ze světských důvodů (například krádež majetku, zotročení apod.), ale že jediný motiv je džihád. To znamená důvody boje jsou ryze náboženské povahy a v tomto boji jde pouze a jen o posílení islámu (Mendel, 2010).

3. NEBEZPEČÍ ISLÁMSKÉHO FUNDAMENTALISMU

Islámský fundamentalismus je relativně nový ideový a akční fenomén týkající se politické scény. Aktuálně je velice dynamický. Jistě lze počítat s jeho dalším rozvojem. Ostatní politické systémy svůj aktivní politický náboj vyčerpaly nebo prohazardovaly svou politickou praxí. Kdežto islámský fundamentalismus nabírá obrátky. Nelze samozřejmě předvídat, kde nebo za jak dlouho, za jakých okolností nebo souvislostí se mohou fundamentalisté dostat k reálné politické moci. Mnohotvarý ideový proud, tak by se dala charakterizovat ideologie fundamentalistů. Stoupenci této ideologie jsou přesvědčeni, že Korán je autentické slovo Boží, které bylo zjeveno Muhammadovi. Správná interpretace Koránu pak spočívá pouze v textu Koránu. K učení islámu slouží i soubor prorockých tradic (*sunna*), druhý zdroj za Koránem Bohem posvěcených textů a můžeme sem zahrnout i islámskou právní vědu (*fiqh*). Všechno ostatní jako je například politická praxe současných režimů je striktně označeno jako kritizovaný jev a ten se bezpodmínečně musí stát předmětem nápravy. Z tohoto úsudku by se však mohlo zdát, že co muslim, to fundamentalista. Jelikož každý správný muslim musí dodržovat výše napsané, logicky z toho vyplývá, že celou islámskou komunitu lze označit za fundamentalistickou. Celá problematika má ale jiné vysvětlení. Odborníci, publicisté, intelektuálové používají tento výraz z nedostatku jiných, adekvátnějších pojmů. Proto se začalo používat jiných, přesto stále nepřesných pojmů jako je například islamismus. Abychom uměli rozpoznat islámský fundamentalismus, je nutné shrnout jeho rysy:

- 1) V rámci nábožensky formulovaných akčních programů sdružuje aktivistické hnutí, spolky, nebo i politické strany.
- 2) Jejich cílem je mravní napravení zkažené společnosti. Její znovuzrození do ryzího žití podle Koránu. Jedná se také o ochranu společnosti proti zkorumpovaným a despotickým režimům, které se jeví jako neislámské.
- 3) Zkorumpované režimy jsou označeny vždy jako neislámské, protože se drží u moci pouze díky podpoře ze strany západních nepřátel. Jedná se o sekularisty, komunisty, materialisty, sionisty a podobně. Fundamentalisté chtějí posílit společnost a připravit ji na konfrontaci s těmito vnějšími silami.
- 4) Náprava neislámské společnosti je vždy formou jistého odporu odpovídajícího podmínkám daného teritoria či státu. Odpor může mít několik podob:
  - a) dlouhodobá trpělivá agitace spojená s infiltrací do režimních kultur (Muslimští bratři)

b) totální odmítnutí současného stavu a pozitivní rezistence vůči němu, to znamená odchod do ústraní po němž bude následovat návrat formou slavného džihádu (organizace hlavně v Egyptě)

c) hnutí radikální akce (atentát na politiky, individuální teror)

d) sebevražedné atentáty, jejichž cílem je destabilizace vnitropolitických poměrů (Hamás, al-Džihád al-islámí, al-Qaidá a jiné skupiny v Iráku, Afgánistánu a podobně)

5) Hnutí a struktury, které jsou popsány v bodech výše jsou reprezentovány laickými aktivisty, agitátory, ideology a podobně, kteří mají vliv na omezenou část veřejnosti. Využívají ke své činnosti vulgárních interpretací vybraných islámských znaků a symbolů právě k pobouření a mobilizaci co největší části společnosti.

6) Islámsky motivovaná hnutí a aktivistické skupiny často nemají pevnou systematickou vazbu na *ulamá* dotyčného státu nebo teritoria, protože kvalifikovaní učenci ve většině případech nejsou ochotni se zapojovat do fundamentalistických struktur. I když je často ve svých prohlášeních podporují.

7) Při hodnocení a kategorizaci islámského fundamentalismu je nutno brát v potaz, že jen málokteré hnutí používá individuálního teroru (palestinský Islámský džihád), a že ne všichni islámští teroristé jsou fundamentalisté (iránský Modžáhedine islám)

Z výše popsaného lze shrnout, že pokud mluvíme o islámském fundamentalismu, lze ho označit jako mozaikovitou platformu odporu vůči „umírněné“ platformě islámského reformismu, reprezentované vrstvou kompetentních učenců, vůči vlastním oficiálním politickým elitám a především vůči vnějším nepřítelům, jako je Izrael, USA, případně Rusko a některé státy EU. Hnutí, která se opírají o propracovanější teoretické představy fundamentalistického řešení se ve většině případech zřekla akcí individuálního teroru a svou práci spíše staví na náboženské agitaci, charitativních činnostech. Často tak suplují roli státu v oblasti sociální (Mendel, 2008).

Dnešní problém islámského fundamentalismu se ovšem posouvá ještě o kousek dál. „Především se veškerá hnutí radikálních vyznavačů islamismu či islámského fundamentalismu globalizovala a přizpůsobila době a moderní technice.“ (MÜLLER, 2005, s.44)

3.1 Islamistický terorismus

Radikální hnutí, která jsou motivována náboženskou ideologií, se narodila z upadlých náboženských ideologií 20. století. Teroristé z období 70. let 20. století (Rudé armády, Irská republikánská armáda, baskická ETA) se nažili o publicitu a snažili se vyvolat strach a paniku. Jejich cílem ovšem ani náhodou nebyl masový zločin. Znepokojivá známka toho, že „novodobým“ teroristům na půdě islámu jde o něco více se objevila v roce 1993. Tehdy došlo k prvnímu přímému úspěšnému útoku na budovu Světového obchodního centra v New Yorku. Při následném soudním procesu s pachateli vyšlo najevo, že jejich plány měli být zabít okolo dvě stě padesáti tisíc lidí. O dva roky později se připravoval teroristický útok nad Tichým oceánem, kde mělo vybuchnout deset letadel současně. V roce 1998 proběhly útoky na americká velvyslanectví v Keni a Tanzanii, z jejichž trosk bylo vyproštěno zhruba 200 lidí. V roce 1999 pak zadržela americká policie pachatele, který vlastnil výbušninu určenou k atentátu v Los Angeles na Nový rok 2000. Všechny tyto události a mnoho dalších svědčilo o tom, že svět obklopuje nový fenomén. V dosavadních dějinách terorismu to byl fenomén zcela neznámý, odlišoval se svým charakterem, rozsahem a cíli. Islámský terorismus.

Od 90. let 20. století se staly teroristické skupiny velmi mobilními a zaměřily se na několik zemí současně. Skupiny jednají autonomně, proto skoro nekomunikují s centrem. S tím je spojena obtížnost takovou teroristickou skupinu odhalit a lokalizovat. Samotné akce jsou pak velmi rychlé, mobilní, z minuty na minutu mohou teroristé změnit místo, čas, zkoordinovat se, zaútočit a poté se opět rychle rozptýlit. Komunikace mezi teroristy se děje bez koordinace a je-li některá složka skupiny zničena, okamžitě bývá nahrazena jinou. Tato síťová struktura umožňuje teroristům fungovat jako téměř neidentifikovatelné objekty, které mohou být a také jsou rozmístěny po celém světě. Nikdo například netuší, kolik sil má al-Qaida. O tom se vedou pouze debaty. A právě tato neinformovanost a anonymita děsí celý svět.

Muslimské teroristické skupiny se snaží svými činy zavést *šariu* (islámský boží zákon viz výše). Tento ideový anarchismus se celkem dobře snáší s moderním technickým vzděláním a děsí tak už mnohé státy západního světa. Mezi stoupenci al-Qaidy se objevují i vzdělaní inženýři, technici a výzkumníci všeho druhu. Touto „výpomocí“ se al-Qaida stává jednou z nejobávanější teroristickou skupinou na světě. Je technicky vysoce zdatná, dokáže si poradit se zabezpečovacími systémy, vyrábí kompaktnější výbušniny, nic neponechá náhodě. V této skupině není nic tabu, včetně zbraní hromadného ničení. O co vlastně al-Qaidě jde? Její cíl je jedna velká utopie -

umma. Jak už jsem se dozvěděli v předchozích kapitolách, jde o obnovení obce věřících, která by přesahovala hranice jednotlivých států.

Společnosti v západním světě jdou velmi lehkým cílem pro islamistický terorismus. Lidé na Západě se sdružují ve velkých městech, mají centrální řízení energií a vody. Lze snadno paralyzovat celá města, pokud se teroristům podaří přerušit dodávky vody, elektrického proudu, nebo omezí dopravu. Islámský terorismus se stává motivem pro důležitá jednání. Ta připravují skupiny pro boj s terorismem, ovšem vždy riskují otevřenou válku. Islamisté ve svých teroristických verzích potvrzují debatu o střetu civilizací, na druhé straně ji ale zase vyvracejí. Fakt střetu civilizací například hájil Usáma ibn Ládín, který tvrdil, že se celá naše planeta dělí na několik silných kulturních sfér. Tyto sféry se samozřejmě liší a mohou se tedy dostat do vzájemného konfliktu, zejména tam, kde na sebe narážejí. Jedná se o tak zvané civilizační kry. Z oblastí civilizačních ker pak dochází k řetězcům násilností a civilizačních válek. S ohledem na dnešní svět, kdy se státy stávají multikulturními se zdá, že není na světě místa, kde by neexistovaly právě zmíněné civilizační kry. Konflikty nastávají často v zemích, kde přistěhovalci chtějí hájit svoji identitu. Počet přistěhovalců z muslimských zemí celosvětově roste. Západní společnosti jsou demokratické, čili muslimům a různým náboženským směrům se meze nekladou. V USA například existuje hnutí Black Muslims či Národ islámu. V Francii už vzniká třetí přistěhovalecká generace muslimů.

Radikální islám a islamismus, který zahrnuje všechny teroristické odnože na sebe strhávají nemalou pozornost. Provokují svojí jednoduchou ideologií a až překvapivě komplikují život západním společnostem. Radikálové asi nedoufají v to, že by Západ kdy mohli porazit, ale dobře si uvědomují cenu symbolů v muslimském světě. Proto každá akce, která se jim zdaří je obrovským vítězstvím, protože ponižuje protivníka, který je rovnocenný soupeř s moderní technologií, je silný a bohatý. Radikálové popichují k nenávisti, vedou válku, kterou nevyhlásili a tato válka nemá jasný cíl. (Müller, 2005) „Proto může trvat věky a žádný ústupek či snaha po domluvě ji nezastaví. Logika těch, kteří jsou odhodláni umírat, je jiná než logika těch, kteří chtějí žít. Nikdy se nesejdou.“ (MÜLLER, 2005, s.55)

Islamistický terorismus bezesporu ohromil svět nejednou ze svých akcí. V prosinci v roce 2001 se objevil na internetu arabsky psaný manifest. Jedná se o manifest s názvem Jezdci s Prorokovou korouhví, kde jeden z hlavních iniciátorů teroristického útoku na WCT z 11. září 2001 vysvětluje důvod tohoto teroristického útoku a co muslimští teroristé čekají od katastrofy, kterou sami rozpoutali. Ajmán az-

Zawáhirí, autor tohoto spisu a učitel Usámy ibn Ládina zmiňuje vznik tak zvané Mezinárodní islámské fronty boje proti Židům a křižákům ze dne 23. 2. 1998, kterou podepsal on i Usáma ibn Ládin a mnoho dalších muslimů. Provolání z této listiny vyzývá muslimy, aby zabíjeli Američany všude na světě za to, že američtí vojáci setrvávají na arabském poloostrově. Po onom prohlášení došlo k řadám menších teroristických útoků hlavně na americké ambasády, poté přišly na řadu akce pod názvem „operace milénium“ připravované na konec roku 1999 v Jordánsku a USA, které se naštěstí neuskutečnily. V roce 2000 přišel útok na americkou loď USS Cole v přístavu Aden. Další v řadě byl pokus o útok na katedrálu ve Štrasburku, který byl též bez úspěchu. V roce 2001 to byl pokus o útok na americkou ambasádu v Paříži, ke kterému nedošlo úplnou náhodou zadržením Džamála Bengala v Dubaji. Následovaly atentáty 11. září 2001 proti Světovému obchodnímu centru v New Yorku a Pentagonu ve Washingtonu. Tento útok byl symbolem k totální válce proti americkým zájmům. Tato výzva byla šířena na videokazetě z 26. prosince 2001, otevíraly se různé webové stránky na internetu všude po světě s cílem rozšířit povědomí o ibn Ládinovi a poté zmizet. Následovaly menší útoky v roce 2002 na Bali, na Džerbě a útok na francouzský tanker. Al-Qaida funguje spíše jako sekta. Nevyužívá legální organizace, které by jí posloužily k vlastnímu krytí, postrádá navazující struktury, stejně tak i politické strany, nepěstuje své příznivce ani jiné organizace. Je téměř neviditelná (Müller, 2005).

3.2 Sebevražedný terorismus

Sebevražedný útok je dost často používanou formou teroristického útoku radikálních islamistů. Sebevražedný útok je takový, který musí mít politický podtext, je samozřejmě násilný, spáchaný jedincem, který si svůj čin plně uvědomuje. To ovšem neplatí v případě dětského sebevražedného útočníka, který nemá dospělé nazírání ani zkušenosti s životem a se smrtí. Sebevražedný atentátník aktivně a vědomě způsobí odpálením bomby (sebeodpálením) svoji vlastní smrt a smrt lidí ve svém blízkém okolí. Podmínkou mise sebevražedných atentátníků je pachatelova zajištěná smrt. Na sebevražedný útok je nahlíženo jako na „moderní“ formu útoku. Osoba vykonávající tento útok je předem školena a při samotném aktu vyhodí sebe a okolí do vzduchu. Důležité je zdůraznit fakt: útočník je sebevědomý jednatel, tudíž si je vědom svého úmyslu.

V pákistánských a afgánských školách je častá praxe vybírat do rolí mučedníků děti a mladistvé. V současnosti se stávají i sebevražednými útočníky mentálně retardovaní, kteří jsou odpáleni dálkovým ovladačem. Takový útok pamatuje město Baghdád z roku 2008, kdy byly odpáleny dvě dívky s Downovým syndromem. Děti, mladiství a mentálně choří lidé představují pro teroristy nové prvky šíření násilí. Nikdo neví, zdali používání dětí má oklamat zvýšené policejní ochrany, nebo zdali mají způsobit ještě větší strach u veřejnosti.

Psychologická manipulace s budoucími živými bombami je ohromná. Oběti vědí a chtějí se stát živou bombou. Rozdíl je mezi tím, zdali terorista zemře vědomě při akci, pak se z něho stane mučedník, nebo jestli smrt nevyhledává, ale je ochotný při akci zemřít, pak je označen za hrdinu. Pro oba typy bojovníků je smrt nevyhnutelným faktorem, avšak liší se v psychologické perspektivě sebepojetí ve smrti (Schweitzer, 2000).

Mučedníky lze rozdělit na dva základní typy. První typ představuje mládež z chudinských čtvrtí, která se cítí být odtržena a stát se mučedníkem je pro ně téměř zázrak. Nejenom, že se historicky zviditelní, že se budou cítit jako ti, kteří vykonali něco velkého, ale ještě se dočkají uznání od společnosti. Tito mladí lidé mají často zpřetrhané jakékoliv vazby rodinné, existenční a nefungují u nich žádné záchytné mechanismy, které by je nutily vzdát se role mučedníka. Druhý typ mučedníků souvisí s dramatem, které se odehrává v muslimských přistěhovalcích většinou v západním světě. Na první pohled se zdá, že se přistěhovalci integrovali, ale nepatrná část se z obav před ztrátou své identity odtrhla od ostatních. Řadu let tak takoví mučedníci stráví

v západní společnosti, a nabývají přitom pocitu, že stojí v nesmiřitelné opozici vůči „hostitelskému“ světu. Stávají se tak těmi, kteří obviňují Západ z necitlivosti a dokonce až nenávisti vůči muslimskému světu (Müller, 2005).

Je třeba si uvědomit, že v muslimských zemích se na sebevražedné atentátníky nahlíží s obrovskou úctou. Rodina takové oběti nejenom, že bývá finančně zajištěna, ale zdaleka se nedá penězi vykoupit hrdost a uspokojení nad pocitem, že jejich krev se stala mučedníkem, či hrdinou. Stejně, jako jsme v západním světě zvyklí na reklamní plochy, které nás nutí k jistému obchodnímu chování nebo obdivování krásných lidí na plakátu, v islámském světě takové reklamy nabádají mladé lidi, aby se stali mučedníky. Ze strany škol je na děti kladen důraz, že usilovat o roli mučedníka je ušlechtilé. Ze sociálního hlediska je role mučedníků a hrdinů obdivována vítána a pro citlivé, vnímavé děti se často tento fenomén stává životním snem (Danics, Tuček, 2008).

Aby mohl sebevražedný terorismus vůbec proběhnout musí nutně studovat tři prvky: pachatelovu osobnost, teroristickou organizaci a užší společenský rámec jejich působnosti.

- 1) individuální úroveň: v této oblasti se zkoumá kombinace osobních, komunitních, rodinných, psychologických, sociologických, politických, ekonomických, nacionalistických, motivací, které hromadně ovlivňují touhu stát se mučedníkem
- 2) organizační úroveň: tato oblast je zaměřena na organizaci, která chce sebevražedných útoků využívat, její organizaci, politickou angažovanost, konkurenci a podobně
- 3) společenská úroveň: zde se zkoumají sociální dynamiky, a jejich vztah k organizacím, patří sem i zkoumání ideologií

Jeden z nejčastějších problémů v sebevražedném terorismu je řešení soudržnosti záměrů jednotlivých účastníků sebezáhubného zabíjení. Budoucí pachatel se musí ztotožnit s myšlenkou, že se obětuje. Stejně tak musí přijmout fakt, že svým činem bude zabíjet ostatní, často nevinné lidi. Poselstvím se pak stává samotná akce. V některých případech fixuje svůj záměr na mediální nosiče, ale není to vyhraněnou podmínkou. Organizace, která čin atentátníka zaštiťuje se hrdě k akci hlásí a většinou sám mučedník formuje status záměrů teroristické akce na mediální nosiče. Teroristická organizace vždy řeší problematiku, zda společensky zapojit své vlastní aktivity. Co činí koncept *istišhádu* (sebevražedného atentátu) tak atraktivním? Pachatelé jsou převážně mladí lidé, relativně vzdělaní, žádní psychopati, nebo společností zavržení. V té souvislosti můžeme odvrátit tvrzení, že by chudoba, nevzdělanost či společenské odcizení plodilo terorismus. Ve většině případech se dostanou do role mučedníka

prostřednictvím rodiny, známých. K rekrutaci dochází také z vazby na školu, která mučednictví podporuje, stejně tak z vazby na mešitu, z vazby na místní sportovní klub a podobně. Mučedníci chtějí být mučedníky hlavně z určitého altruistického chování, jelikož jim z jejich činu neplyne žádný zisk nebo osobní prospěch. V chudých oblastech nebo v oblastech, kde jsou lidi určitým způsobem frustrováni je sebevražedný terorismus vlastně čin pro blaho dalším generacím. Útočníci jsou tak motivováni jistým ideologickým přesvědčením, jejichž hodnoty nemohou být racionálně chápajícím člověku nikdy vysvětleny. Ovšem některá víra dovede své věrné natolik nadchnout, aby pro ni byli ochotni zaplatit i daň nejvyšší. Náboženští aktivisté se často neoznačují za teroristy, jelikož si myslí, že bojují za správnou věc, kterou mají navíc podloženou svatou knihou. Jde tu o problematiku, kdy je náboženství využíváno k dosažení politických cílů. Nelze ale tvrdit, že náboženství vede vždy k násilnostem. Když si tedy budeme klást otázku, proč náboženský fanatismus bují právě v naší době, musíme se zamyslet nad historickou situací, kulturními a sociálními podmínkami, nad světovým názorem souvisejícím s násilnými konflikty. Proto je důležité nezaměřovat se pouze na mysl jednoho sebevražedného útočnicka, ale zamyslet se nad tím, jak uvažuje celá skupina lidí, kteří rekrutují, připravují, financují a ospravedlňují sebevražedné útoky. Stejně tak je důležité přistupovat k sebevražednému terorismu systémově (kdo stojí za určitými akty, kdo je nařizuje, financuje a komu přináší užitek). Je to jediná cesta, jak lze porozumět útoku, který narušuje právo člověka na život a to nejenom na straně obětí, ale také na straně vykonavatelů útoku (Danics, Tuček, 2009).

Děsivá jsou fakta rekrutace u dětských bojovníků. Ta může být dobrovolná, nebo násilná. Při dobrovolné jsou děti podněcovány obrázky nepřátel, hrají různé násilné hry (i počítačové). Ale podnět přichází i ze školy, programovými hry a dáváním za příklad násilnou smrt v jejich blízkém okolí. Při násilné rekrutaci jsou děti odkupováni od velmi chudých rodin nebo uneseny přímo na ulici a školeny v pákistánských a afgánských výcvikových táborech. Stejně tak jsou velmi oblíbenou živou bombou ženy. Jejich obecná nesnášenlivost k násilí a role matek je staví do pozice, kdy lépe překonávají bezpečnostní opatření, získávají více mediální pozornosti, proto mají vyšší mediální hodnotu, zvyšují samotnou hrozbu terorismu a nakonec se skrze ženy lépe najímají děti do pozic sebevražedných atentátníků (Danics, 2010).

Veřejné rituály (ať už jde o sebevražedné) bývají tradičně doménou náboženství. Proto aktivisté považují svoji rekrutaci za zcela přirozenou. Pouliční akce veřejně představeného násilí navíc nutí svědky, aby tento zvláštní způsob aktivistického vnímání světa přijali. „Jenom prý smrtonosný věřící, který je schopný pro

víru zabíjet a umírat, může být moderní společností brán vážně.“ (DANICS, TUČEK, 2009, s.60) Účel těchto akcí je naplnit lid pochybnostmi o mírumilovnosti tohoto světa. Nemalý důraz se klade na vybrání vhodného místa pro vykonání útoku a času (například může jít o významné datum pro příslušníky konkrétního násilného společenství). Pro terorismus je vlastně živnou půdou pozornost. Bez tohoto poselství by snad ani neexistoval. Samotný akt zabití není teroristickým útokem, ale je charakterizován právě tím, že nahání strach a šíří hrůzu u všech, kteří se s ním setkají. Buď přímo, nepřímo nebo ve sdělovacích prostředcích.

Největší zlo ohledně sebevražedných atentátníků páchá hlavně společnost, kterou jsou obklopeni. Pokud veřejnost přijímá mučednické operace, podporuje tedy i teroristickou organizaci. Organizace je samozřejmě veřejnost vděčna. Potřebuje totiž nejenom podporu ideovou, ale také finanční (nákupy zbraní, odškodnění rodinám hrdinů, charitativní činnost a podobně). Společnost se tedy dopouští hrůzného činu. Deformuje náboženskou kulturní normu a tím i vyzdvihuje mučednictví jako symbolické spásné jednání a společenské rituály jsou oslavovány. Analýzou sebevražedného útoku bychom mohli vstoupit do nové dimenze bádání a pochopit celou problematiku zevnitř, odkrýt pozadí kolektivního rozhodování a podporu daného společenství, včetně náboženských autorit. Zmapování této problematiky jistě vede k preventivním opatřením ohledně předcházení teroristických útoků (Danics, Tuček, 2009).

3.3 Elektronický džihadismus

Islamistická hnutí získávají v posledním desetiletí dosud nevídaný globální rozměr. Stává se tak v důsledku rychlého rozvoje komunikačních technologií, zejména pak internetu. Díky internetové „dálnici“ jsou islamisté dostupní z každého koutku světa a mohou spolu navzájem komunikovat, domlouvat se na přípravě teroristických akcí, získávat finanční podporu pro svoji činnost a šířit tisíce stran protizápadní a antisemitské propagandy psané v několika jazycích. Islamisté také díky internetu rozpracovali dokonalou strategii psychologického působení, díky kterému pronikají i do nemuslimských zemí. Díky této psychologicky dokonalé propagandě získávají nemalé procento rekrutů.

Regionální organizace teroristů vytvořily jednotnou síť „virtuálního džihádu“. Teroristé stírají jakoukoliv vzdálenost, inspirují své stoupence, předávají si zkušenosti, aniž by se osobně znali. Teroristé na internetových stránkách poskytují informace potřebné k provedení teroristických aktivit nebo založení teroristické buňky. Dále přes kyberprostor přenášejí taktické informace, provádějí zpravodajskou činnost, radí jak sestrojít výbušná zařízení, ale také poskytují duchovní a morální inspiraci. Internet také podnítl rozvoj teroristického fenoménu „seberadikalizace“, „autorekrutace“ a „sebevýcviku“ (Hodný, 2009).

Po 11. září 2001 spočívala protiteroristická činnost USA a jejich západních spojenců převážně v likvidaci teroristických základů, které si *mudžáhidé* (bojovníci džihádu) vybudovali v průběhu osmdesátých a devadesátých let minulého století v Afgánistánu a v dalších zemích. Přestože likvidace těchto základů byla úspěšná, boj proti terorismu se značně komplikuje. Islamisté nahradili své základny na zemi internetovými stránkami, blogy, chaty a podobně. Na kyberprostoru tak islamisté snadno a anonymně můžou plánovat útoky, radikalizují a rekrutují své stoupence, šíří svoji propagandu a dokonce přes internet probíhá i teroristický výcvik. Vše dvacet čtyři hodin denně. Ke zničení teroristické organizace tak už nestačí pouhé setnutí vůdčí hlavy terorismu (Hodný, 2009).

Internet je centrálním nervovým systémem současného islámského terorismu. Mezi hlavní využití internetu islamisty můžeme zařadit:

- vytváření teroristických sítí po celém světě
- plánování akcí a koordinaci jejich průběhu
- publicisticko - zpravodajskou činnost
- získávání finančních prostředků a podpory
- propagace hnutí a spolků

- psychologická válka, kterou můžou vést i mladí či nemocní
- indokrinace a seberadikalizace sympatizantů
- rekrutace a mobilizace budoucích bojovníků
- výcvik a vzdělávání stoupenců pro teroristickou činnost
- útoky vedené po internetu

Internet představuje ideální prostor pro vedení války a její podpory. Spojení džihádské ideologie s tímto prudce se rozvíjejícím médiem je velmi nebezpečné. A to hned z několika důvodů. Internet spojuje lidi po celém světě, stejně tak je může i oslovit. Internet zvětšuje svou kapacitu i rychlost. Informace nejsou cenzurované. Islamistou se tak může stát téměř kdokoli. Internet umožňuje kombinovat text a grafiku, doplňovat informace videem či audiosoubory. Uživatelé si mohou tyto soubory stahovat, dál je šířit nebo si je archivovat. Jedinečností internetu je interaktivita, kterou ostatní média postrádají. Provozování propagandy na internetu je relativně levnou záležitostí. Internet je decentralizovaný, nepodléhá snadno kontrole. Cenzura obsahu je ve většině zemí velmi nízká, nebo žádná. Internet ovlivňuje i zpravodajství v ostatních sdělovacích prostředcích. A v neposlední řadě je nutno zmínit, že životnost džihádistických textů na internetu může být neomezená. Mnohé materiály zaměřené na propagandu terorismu jsou roky staré, ale kolují mezi stoupenci dodnes. Spojeným státům, Francii a jiným evropským státům se podařilo omezit televizní vysílání televizní stanice al-Manar, kanálu Hizballáhu. Ovšem internet nabízí zájemcům vysílání této televizní stanice zprostředkovat, tudíž omezení se minulo účinkem.

Teroristé spolu často komunikují prostřednictvím e-mailových adres. Hasan Haskí například založil „mrtvou“ virtuální schránku. Přes ni zorganizoval v roce 2004 teroristický útok na vlakovou soupravu v Madridu. Všichni účastníci této teroristické akce znali heslo k virtuální schránce, kde Haskí nechával instrukce v podobě neodeslané pošty. Proto nebylo ani potřeba e-mailu jakkoliv přeposílat a nebylo možné zprávy infiltrovat.

Islamisté taktéž často používají nesmyslná spojení slov a vět, ve kterých jsou ale zašifrovány informace. Najít takové vzkazy mezi tisícovkou hovorů na chatu je tedy opravdu zcela nemožné. Například poslední zpráva odeslaná přes internet těsně před útokem na Světové obchodní centrum, kterou přenesla televize al Džazíra zněla: „Semestr začíná za více než tři týdny. Získali jsme devatenáct potvrzení pro studium na právnické fakultě, fakultě architektury, fakultě výtvarného umění a na fakultě strojní.“ (ATTY, 2001)

Zvláštní metodou přenosu informací se stává *steganografie* (tajnopis). Takto skrytý význam obrázků, fotografií, map i nápisů může být umístěn na jakoukoliv internetovou stránku. Internet naprosto zrušil monopol tradičně dostupných sdělovacích prostředků. Teroristé pomocí webových stránek zobrazují sebe, své akce přesně tak a v takovém kontextu, jak si sami přejí. Mohou tak psychologicky působit přesně na danou cílovou skupinu lidí, pro které je zpráva určena. První stránka al-Qaidy byla „alneda.com“. Byla založena s tím cílem, že se z této stránky stane prostor, nad nímž bude mít teroristická organizace absolutní kontrolu. I prostřednictvím internetu se potom videonahrávka může dostat snadno do televizního vysílání, pokud ostatní média budou ochotna poselství teroristů předávat. Takovouto ochotnou televizi je například katarská al-Džazíra. Přenos zprávy přes internet a následně i televizním vysíláním se nazývá dvoufázový přenos informací a vede logicky k většímu počtu příjemců.

V roce 2001 provozovala al-Qaida jednu webovou stránku (viz výše). V roce 2004 založila ta samá organizace na internetu stránku „Meč“, která slouží jako virtuální výcvikové středisko. Tyto stránky radí všem, jak mohou zhotovit domácí výbušniny, jak provést únos, jak vykonat popravu, jak bojovat proti modernitě a Západu (a vlastně všem nepřátelům islámu) v každodenním životě. Nejpopulárnější stránky islamistů jsou měsíčně navštíveny stovkou lidí. Hlavní internetová stránka hnutí *Hamás* nazvaná Palestine Information Centre je provozována v osmi jazycích. Teroristické weby samozřejmě nabízejí i prodej knih, videonahrávek, DVD, CD, prostě vše, co je určeno sympatizantům včetně triček, vlajek odznaků a podobně.

Připravovat teroristické útoky, navzájem bez problémů komunikovat, provádět nejrůznější druhy propagandy nebo získávat peníze nebylo nikdy jednodušší. Islamisté jsou jistě vděční kybernetickému prostoru za tak zázračnou zbraň. Jediné čeho jsme ještě nebyli svědky, ale podle odborníků se jistě dočkáme, je kyberteroristický útok (Hodný, 2009)

3.4 Nebezpečí islamofobie

Procesem islamofobie asi prochází každý člověk, který kdy v médiích viděl islamisty a jejich činy, který něco málo ví o muslimské kultuře, zvycích a tradicích a který je obeznámen se současným stavem přistěhovalců z muslimského světa. Právě tato fakta vyvolávají v lidech ze Západu pocit strachu a nejistoty. Bojíme se ale oprávněně? Ano, ve světě Blízkého východu existuje řada radikálů, kteří touží pouze po krvelačné pomstě a nastolení ryze čisté muslimské kultury. Avšak máme právo my, lidé Západu, zasahovat do záležitostí muslimského světa, které se nás netýkají? Tato problematika rozhodně nelze vyřešit jednoduchou odpovědí. Islamofobie se šíří jako zhoubný nádor a není správné myslet si, že každý muslim je radikál. Korán, který udává směr muslimské víry je velmi mírumilovná kniha. Píše se v ní například: „Jsme věru s to ti dokázat, co jsme slíbili, avšak raději odvracej zlé tím, co je lepší“ (KORÁN, 23:97-98) nebo „Lidé, stvořili jsme vás z jednoho muže a učinili z vás národy a kmeny, abyste se mohli vzájemně poznávat“ (KORÁN, 49:13) A další verš hned navazuje: „Pomáhejte si navzájem ve zbožnosti a ctnosti, avšak nepomáhejte si navzájem v hříchu a nespravedlnosti.“ (KORÁN, 5:2) Co tedy vyvolalo v západních zemích takový strach z islámského světa? Jsou to především teroristické útoky a s nimi spojená radikalizace muslimů, dále pak neochota přistěhovalců přizpůsobit se a s tím spojená *šaría*, invaze muslimů do Evropy a jiné. Příčiny vzniku strachu probereme v následujícím textu.

V minulosti měla Evropa před muslimskými zeměmi výrazný náskok ve vojenství i v průmyslu. To dodnes částečně přetrvává, i když závislost rozvinutého světa na ropě umožnil islámským zemím nové možnosti rozvoje. Nejenom že evropské vojenství ztrácí vliv a moc, ale ani ve volných financích nemůže Evropa muslimskému světu konkurovat. Dnes je častou praxí, že bohaté státy Blízkého východu přicházejí na půdu Evropy, aby tu pomocí bohatství vedly válku jiného druhu. I na finančních trzích již nejsou výjimkou muslimští aktéři. Mohli bychom tento proces nazvat invazí do Evropy? Někteří odborníci to tak skutečně vidí. Ve státech západní Evropy prý žije něco kolem 12 až 15 miliónů muslimů. Muslimské komunity na Západě stmeluje víra, náboženství, ale také vazby jednotlivců k zemím původu, k jazyku, kultuře nebo k rodinným poutům. Přesto by se mělo stát samozřejmostí integrovat se do většinové společnosti, ve které přistěhovalci jako menšina žijí. Přesně oni a jejich potomci budou ovlivňovat osudy nejenom Evropy, ale také islámu (Müller, 2010).

Obava z radikalizace muslimské populace v Evropě sílí. Například Velká Británie se stala od konce 80. let oblíbeným centrem radikálních islamistů. Počátkem

90. let pak ve Francii pronikala islamistická hnutí, která navazovala na rozšiřující se vliv politického islámu v Alžírsku. Alžírské skupině Ozbrojená islámská skupina, se podařilo v polovině 90. let vytvořit ve Francii několik atentátů. V evropských zemích se diskutuje o migrační politice, musela se přijmout rázná opatření ohledně zamezení zneužití svobody slova k šíření nenávisti a rasismu. Muslimové v Evropě nejsou ve většině případech zasaženi islamismem. Řada z nich se však cítí být pravým muslimem. V některých případech tito muslimové berou své náboženství jako zdroj energie, který je vede na cestě běžným všedním životem. Jiným pomáhá islám snášet nepřátelské prostředí v „nové“ zemi nebo radí jak obstát před náporom modernizace. Negativní vlivy západní kultury na islámské přistěhovalce, stejně tak i negativní zkušenosti v dané společnosti, nespokojenost těch, kteří se nezvládní „pozápadnit“, to vše je živnou půdou pro otevřený protest. Většinou se ale naštěstí jedná o protest individualit. Muslimské komunity v západním světě jsou minoritní. Ve většině případech radikalizaci svého náboženství odmítají. Ovšem individuální protest by mohl nabýt sil, pokud by dostal podporu zvenčí. Proto teroristické organizace logicky touží o spojení individuálního nepokoje v západní společnosti s vnější (vlastní) silou. Vycházejí především z konkrétních konfliktů v Palestině, Iráku, nebo severní Africe. Takovýmto spojením vnitřní a vnější síly se může obětí terorismu stát konkrétní stát, společnost, nebo prostor (Müller, 2005).

Je islám slučitelný se soudobou západní kulturou a demokracií? To asi těžko. Co se ale potom stane, až si budou přistěhovalci v Evropě nárokovat naprosté nevměšování ostatních do svých záležitostí? Nový nizozemský zákon ohledně zákazu rituálních porážek zvířat, vzbudil emotivní reakce nejenom v Nizozemsku. Muslimská menšina se výjimečně spojila se židovskou a schválení zákona zablokovali na dlouhé měsíce. Muslimové i židé se bránili tím, že jejich víra vyžaduje absolutní vykrvení masa. Pokud by bylo totiž zvíře omráčeno jako na klasické porážce, nezvládlo by se zbavit veškeré krve. V roce 2011 tedy vznikl kompromisní návrh, že zvíře nemusí být omráčeno, avšak nezemře-li do čtyřiceti vteřin, musí zasáhnout veterinář a uspí je. Tato problematika odhalila odlišnost jednotlivých společností. Každá společnost má svá tabu. Přistěhovalecké komunity v Evropě se rozšiřují a mizí tak naděje na asimilaci jejich členů. Jakmile je komunita dost velká, uzavře se a umožní tak svým bližním žít pouze uvnitř této komunity. Největší problém asimilace provází právě muslimy z Afriky Blízkého a Středního východu. Hodnotový systém bývá u muslimů tak odlišný, že se muslimové na Západě dostávají často do morálního rozporu. Buď se budou řídit normami „nové“ společnosti a zradí víru nebo se budou řídit morálkou, kterou jim

přikazuje víra, ale pak se do společnosti nikdy neintegrují. Islám v očích nás lidí ze Západu často v praxi porušuje lidská práva daná Všeobecnou deklarací práv a svobod. Muslimští duchovní samozřejmě tuto deklaraci odmítli s tím, že je to produkt židovsko-křesťanské kultury, kterým se nemusí řídit celý svět. Snad mají i pravdu, ale jak je potom možné soužití s někým, kdo popírá základní parametry, na kterých je daná společnost založena? Pokud chce člověk žít v odlišné kultuře, musí se absolutně asimilovat a přijmou hodnoty té dané kultury. Soužití dvou odlišných kultur je podle orientalisty, českého muslima a překladatele Petra Pelikána (2012, s. 34) „nesmysl“. Pelikán (2012) dále vysvětluje, že v některých zemích západní kultury žijí přistěhovalci v komunitách zcela odtrženi od majority. A to ještě připomíná, že existují města, kde přistěhovalci tvoří minoritu jen v uvozovkách, protože jich je početně víc, než domácích obyvatel. Čím více je přistěhovalců, tím víc prostředí nabývá charakteru a podoby toho místa, ze kterého přišli. Co z toho ovšem vyplývá za hrozbu? Ve Francii už žije například třetí generace přistěhovalců. Tito potomci mají složitou situaci. Jsou v podstatě muslimové, ale narodili se už do západního světa. Jsou to lidé, kteří nepatří nikam. Jsou totiž jiní než Evropané, ale také jsou jiní, než lidé z jejich původní domoviny. To je obrovský problém. Tyto komunity totiž prosazují své vlastní kulturní hodnoty a to je cesta do pekla. Průměrného Evropana napadne otázka. To je pro muslima tak těžké přijmout ideu sekularizovaného státu a chodit se modlit místo do mešity do kostela? Ano, to je pro muslimy veliký problém. Protože sekularizace sunny a Koránu je v nedohlednu. Chápaní veršů v Koránu je doslovné. Proto vzal-li si Muhamed za ženu Aišu když jí bylo šest let, je to v pořádku. Měl-li s ní poté sexuální styk když jí bylo devět let, je to také v pořádku. Ne, že by bylo povinností každého muslima vzít si devítiletou dívku, ale pokud by to chtěl udělat, nikdo by nesměl mít námitek.

Ve Velké Británii mají například muslimové své vlastní rozhodčí tak zvané *šaría* soudy. Podobný soud zřídila i islámská komunita v roce 2011 v Brně. Šariátský soud se věnuje převážně otázkám morálky, rodinným záležitostem a práva. Otázkou zůstává, zda je vůbec chytré oddělovat právní systémy pro různé komunity. Proč? Zkusme si představit konkrétní případ. Jestliže se křesťan bude chtít stát muslimem, nic se neděje. Pokud bude chtít muslim přejít na křesťanskou víru, bude dle islámského práva obviněn a popraven. Bude-li si chtít muslim vzít za ženu devítiletou dívku, nebude to z jeho pohledu problém. Zatímco jakýkoliv občan České republiky půjde za intimnosti s devítiletým dítětem do vězení. Dojde-li ke znásilnění ženy, bude postup úplně zmatený. Znásilní-li nemuslim nemuslimku, půjde do vězení. Pokud

znásilní muslim muslimku, bude muslimka odsouzena ke sto ranám bičem nebo bude ukamenována za smilstvo, protože těžko sežene čtyři mužské svědky, kteří by ji potvrdili, že ji dotyčný znásilňoval. Podle ale jakého práva by se mělo postupovat pokud by například muslim znásilnil dívku z nemuslimské komunity (Pelikán, 2012).

Islamofobie se šíří světem. Nezáleží na tom, zdali mají lidé strach ze samotných teroristických útoků, nebo z rozšiřujícím se počtem a tím i vlivem přistěhovalců. Jistý druh respektu je asi na místě. Rozhodně není na škodu, být v jistých problematikách ostražitým. Česká republika vstoupila po útocích z 11. Zářím do protiteroristické koalice. Podle Mareše (2011) by se Česká republika mohla stát obětí teroristického útoku hned z několika důvodů:

- území ČR je hojně navštěvováno turisty z USA, Izraele a Velké Británie, kteří jsou pro teroristy aktuálně vnímáni jako největší nepřátelé
- v ČR viditelně působí početná židovská komunita a nemálo jejích členů je vlivnými lidmi v politice, v médiích a podobně
- v ČR žijí cizinci původem z islámských zemí, kteří prošli sekularismem a tudíž jsou islamisty vnímáni jako nepřátelé
- v ČR vysílá rádio Svobodná Evropa
- ČR je vnímána jako významný spojenec Izraele a USA
- čeští vojáci se účastní misí v zahraničí, které islámští teroristé vnímají jako nepřátelské
- ČR je členem EU, s ní jsou islámští teroristé taktéž v nepřátelském poměru
- v ČR se objevují islamofobní projevy

S ohledem na výše uvedená fakta není Česká republika pro globálně smýšlející islámské teroristy dostatečně vlivným a velkým státem, a proto se nestává příliš atraktivním místem pro uskutečnění teroristického útoku. ČR by mohla například sloužit jako základna pro teroristické útoky. Vzhledem k obecné potřebě potírat islamismus by se mělo bojovat i proti takovýmto aktivitám. Stejně tak můžou v ČR i krátkodobě pobývat či se ukrývat teroristické skupiny. Stejně tak může naše republika sloužit jako tranzitní prostor pro krátkodobé pobyty, nebo může sloužit k propagandě džihádistů v cizinecké komunitě. Pro Českou republiku by mohly být teoreticky nebezpečné i střety v muslimské komunitě. V podstatě je náš stát stejně ohrožen jako kterýkoliv jiný. Přesto, že se nám teroristické útoky vyhýbají je nutné, abychom se i svými prostředky zapojili do boje proti terorismu. Z šířením strachu a paniky je potřeba zvyšovat prevenci a ochranu (Mareš, 2011).

ZÁVĚR

.Prostudování všech uvedených knih a materiálů vede k pochopení a prozření, jak moc je důležité odlišovat náboženské směry a politiku. Náboženství jako takové jistě nemůže nikomu ublížit. Ovšem v momentě, kdy se začne vměšovat do politiky, politika se jím začne řídit a nebo dokonce se pomocí náboženství nastolují různé politické řády, hrozí samozřejmě konflikt. Mnozí věřící také náboženství interpretují podle své potřeby. Dělají to hlavně proto, aby dosáhli svých cílů. To je problematika právě radikálních islamistů. Použili vcelku mírumilovnou víru islám, aby pomocí jí šířili násilí, paniku a strach. Džihád jako takový nebyl nikdy v minulosti ve svém základu násilný. Ano, říká se v Koránu, že násilí je možno využívat, ale pouze v případě, kdy už byly všechny ostatní způsoby šíření víry marně vyzkoušeny. Islamisté ale dnes nechtějí šířit džihádem víru, nýbrž dávají Západu terorismem najevo, že nesouhlasí s modernizací a západní kulturou.

Pokud někdo mluví o zločinci jako o Íránci, neznamená to, že všichni ostatní obyvatelé Íránu jsou také automaticky zločinci. To je obecné pravidlo platící pro většinu problematik, které mají tendence generalizovat. A lidé v problematice islámské víry generalizují. Dnešní svět prochází jistým vývojem. Vzdálenosti se díky pokročilé technice zmenšují, různé bariéry jako cizí řeč, neznalost, nevědomost, neinformovanost mizí. Proto je přirozené, že čím jsou si odlišné kultury blíže, tím spíše vzniknou konflikty. Je velice těžké odhadnout moment, kdy je na čase vmísit se do záležitostí jiné kultury, pokud hrozí reálná hrozba, že by i naše kultura tímto konfliktem mohla být ohrožena. Jisté je, že radikalisté jsou hrozbou pro celý svět. Ale musíme si uvědomit, že radikalisté nepochází pouze z muslimských zemí, a že mají pramálo společného s islámem jako vírou.

Praktický přínos této práce spočívá v odstranění předsudků ohledně islámského světa a muslimů. Práce nabízí čtenáři utříděné informace ohledně víry a politiky spojené s náboženstvím. V této souvislosti vede k poznání, že muslimský svět není jenom špatný a plný nenasytných teroristů toužících po pomstě západnímu světu. Fakta zmíněná v této bakalářské práci dokazují, že islamofobie je často neopodstatněná a virová záležitost, která se šíří skrz na skrz naší kulturou. Je třeba studovat svět Blízkého a Středního východu abychom teroristickým akcím porozuměli a dokázali jim předejít. Svět není mírumilovným místem bez násilí a nepravostí. Ovšem nebylo by objektivní svalovat vinu pouze na arabský svět.

Bylo by krásné, aby se všechny bytosti na Zemi naučily respektovat jeden druhého. Je jisté, že různé kultury se nikdy nesejdou. Racionálně uvažující člověk musí počítat s tím, že spory, války a konflikty nikdy nezmizí. To by svět musel zahalit zcela jiný řád. A na to člověk, jako nedokonalá bytost asi připraven ještě není. Pro začátek by stačilo, aby se lidé naučili jisté empatii, otevřenosti, měli nezávislý pohled na ostatní lidi, ale i bytosti všeho druhu a věci bez předsudků. A hlavně, aby neodsuzovali. Nic na světě totiž není ryze černé nebo ryze bílé.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ARMSTRONGOVÁ, Karen. *Islám*. 1.vyd. Praha : Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-155-3.

Bezpečnostní teorie a praxe. Praha : PA ČR 2009 č. 1. Hodný. *Komunikační a mediální strategie hnutí globálního džihádu*.

ČEJKA, Marek. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. 1.vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu, o.s. 2007. ISBN 978-80-87029-19-0.

DANICS, Štefan. *Feminizace a infantizace sebevražedného terorismu*. In Bezpečnostné fórum 2010. Banská Bystrica. Fakulta politických a medzinárodných vzťahov UMB Banská Bystrica, 2010.

HEYWOOD, Andrey. *Politické ideologie*. 2.vyd. Praha : Victoria publishing, a. s., 1994. ISBN 80-85865-10-6.

Korán, 1.vyd. Brno : Levné knihy, 2010. ISBN 978-80-7309-992-3.

KROPÁČEK, Luboš. *duchovní cesty islámu*. 5.vyd. Praha : Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7021-925-6.

LEWIS, Bernard. *Dějiny blízkého východu*. 1.vyd. Praha : Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-191-3.

MAITAH, Mansoor. *Politická a ekonomická kultura islámu na Blízkém východě*. 1.vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-589-2.

MF Dnes - Víkend, 2012. *Šaría nám stojí za humny*. Petr Pelikán. 29. - 30. září

MENDEL, Miloš. *Džihád*. 2.vyd. Brno : Atlantis, 2010. ISBN 978-80-7108-316-0.

MENDEL, Miloš. *S puškou a koránem*. 1.vyd. Praha : Orientální ústav AV ČR, v.v.i., 2008. ISBN 80-85425-63-5.

MŮLLER, Zdeněk. *Islám a islamismus*. 1.vyd. Praha : Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1818-2.

MŮLLER, Zdeněk. *Svaté války a civilizační tolerance*. 1.vyd. Praha : Academia, 2005. ISBN 80-200-1355-5.

NITOGLIA, P. Curzio. *Odkud pochází islám?*. 1.vyd. Patrik Fajera, 2009. ISBN 978-80-904365-0-3.

TAUER, Felix. *Svět islámu*. 2.vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-828-2.

Vojenské rozhledy, 2009. roč. XVIII. Danics, Tuček. *Ideový a sociokulturní kontext sebevražedného útoku : proliferace mučednické subkultury*.

Vojenské rozhledy, 2008. roč. II. Danics, Tuček. *Opravdu rozumíme současné epidemii sebevražedných teroristických útoků?*

Vojenské rozhledy, 2011. roč. IV. Mareš, *Islamismus jako bezpečnostní hrozba pro Českou republiku*.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Žižková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Islám a islámský fundamentalismus

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Doc. Ing. Štefan Danics, Ph.D.